

СЪДЪРЖАНИЕ

ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ В УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ	3
НАЦИОНАЛНИ СТРАТЕГИИ И ИНИЦИАТИВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ФИЗИЧЕСКОТО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТА В УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ЕВРОПА	3
СЪДЪРЖАНИЕ НА УЧЕБНИТЕ ПЛАНОВЕ ПО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ В УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ЕВРОПА	10
ОЦЕНЯВАНЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ПО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ В УЧИЛИЩАТА В ЕВРОПА	14
ПОДГОТОВКА НА УЧИТЕЛИТЕ ПО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ В ЕВРОПЕЙСКИТЕ СТРАНИ	17
ИЗВЪНКЛАСНИ ФИЗИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ И СПОРТ	23
ИНВЕСТИЦИОННА ПРОГРАМА „МОЯТА СПОРТНА ПЛОЩАДКА“ В ПОЛША	29
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПОДКРЕПА НА СПОРТА В УЧИЛИЩАТА И СЪТРУДНИЧЕСТВОТО ИМ СЪС СПОРТНИТЕ КЛУБОВЕ В БЕРЛИН	36
ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ	41
„МЛАДЕЖТА ТРЕНИРА ЗА ОЛИМПИАДАТА“	41
ЦИФРИ И ФАКТИ	43
ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО МИНИМАЛНО УЧЕБНО ВРЕМЕ ПО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ В ЗАДЪЛЖИТЕЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ЕВРОПА ПРЕЗ 2012-2013 УЧЕБНА ГОДИНА	43
НАЦИОНАЛНИ СТРАТЕГИИ И ШИРОКОМАЩАБНИ ИНИЦИАТИВИ ЗА ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ В ЕВРОПА, 2011-2012	46

Бюлетинът INFOсвят
се изготвя по материали от реномирани
чуждестранни източници.

Редакционен съвет:
Ваня Грашкина, Валентина Славчева
Яна Панова, Мария Стоянова

Отговорен редактор:
Мария Стоянова
Стилов редактор:
Нели Колева

Адрес: бул. "Д-р Г. М. Димитров" № 52 А
1125 София
тел.: 817 38 60
e-mail: requests@nacid.bg

ISSN 1314-8966

ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ В УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

НАЦИОНАЛНИ СТРАТЕГИИ И ИНИЦИАТИВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ФИЗИЧЕСКОТО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТА В УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ЕВРОПА

През март 2013 г. европейската образователна мрежа Eurydice публикува доклад „Физическото възпитание и спорта в училищата в Европа“, който съдържа сравнителни данни по ключови въпроси за развитието на физическото възпитание и спортната дейност в училищното образование в Европа, вкл. национални стратегии и широкомащабни инициативи в тази област. Данните са за началното образование и първия етап на средното образование (нива 1 и 2 по ISCED¹) и се отнасят към 2011-2012 учебна година. Изследването обхваща 30² държави, членуващи в образователната мрежа Eurydice.

Национални стратегии

Европейските страни възприемат различни подходи за разработване на стратегии за подобряване на физическото възпитание и активност в училищата. Съществуващите национални стратегии често се базират на резултатите от предходните стратегии или на проекти и проучвания в тази област. В някои случаи те са резултат на консултации с различни заинтересовани страни като специализирани органи или експерти от сектора на спорта. Не всички стратегии включват конкретни действия, а само показват насоките за развитие и областите, в които се налагат промени и подобрения.

Националните стратегии могат да се концентрират върху физическото възпитание в училищата или да имат по-широка на-

соченост към обществото като цяло, но същевременно с мерки, насочени конкретно към учениците. Често стратегиите осигуряват цялостна рамка за развитие на физическото възпитание и физическата активност.

Страните, в които няма стратегии или широкомащабни инициативи, обикновено цитират като основни документи националните рамки и учебните планове, определящи физическото възпитание. Въпреки че не са стратегии, те могат да са подробни документи, обхващащи всички важни въпроси за развитието на учебното и извънучебното физическо възпитание в училище.

Почти половината от образователните системи в Европа имат приети национални стратегии за развитие и подобряване на физическото възпитание и активност в училище (фиг. 1).

Обхват и целеви групи

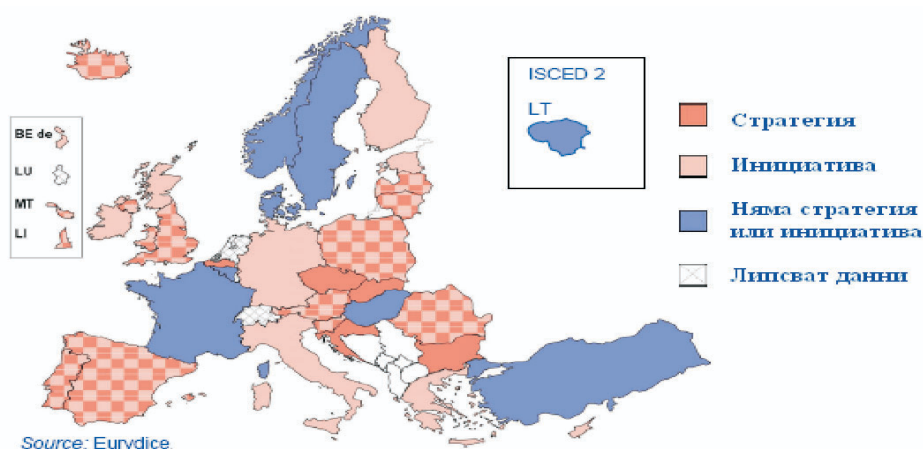
В някои страни (Латвия и Словения) стратегиите за физическо възпитание са в рамките на обща стратегия, обхващаща по-широки слоеве от населението, докато в други (Англия) са насочени пряко към младежите. Някои национални стратегии са специално разработени за физическо възпитание и спорт в училище (България, Испания и Хърватска).

Често стратегиите са адресирани към целия сектор на средното образование,

¹ Международна стандартизирана класификация на образованието.

² В изследването няма данни за Холандия, Люксембург и Швейцария.

Фигура 1. Съществуващи национални стратегии и широкомащабни инициативи за подобряване на физическото възпитание и активност в началното (ISCED 1) и първия етап на средното образование (ISCED 2) през 2011-2012 учебна година

Специфични пояснения за държавите:

В Дания през 2012 г. е приета нова стратегия, която изцяло ще се въведе през 2013-2014 година.

Включващ първия и втория гимназиален етап.

В някои страни стратегиите включват действия или политики, специално насочени към определени целеви групи, най-често ученици със специални образователни потребности и деца с увреждания, както и девойки или талантиливи млади спортисти.

Цели и задачи

Целите на националните стратегии се различават в отделните страни в зависимост от текущите политически, икономически и социални приоритети. Най-често определяните цели са увеличаване на броя на младите хора, които участват в спортни дейности, повишаване на разбирането за ползата от физическото обучение, развитие на позитивна нагласа към физическите занимания и мотивиране на учениците да участват в тях през целия живот. Много стратегии подчертават ролята на физическата активност и спорта за подобряване на здравето и формиране на здравословен начин на живот, както и по-широкия им принос за физическо, индивидуално и социално развитие.

В някои страни стратегиите са насочени върху по-конкретни въпроси за изпълнение на една или няколко от общите цели. Например здравето и здравословното разви-

тие на учениците са основни задачи в стратегиите на Австрия, Румъния, Словения и Великобритания (Уелс). Стратегиите на Латвия и Хърватия са концентрирани върху значението на подходящи спортни съоръжения и оборудване. Във всички стратегии се подчертава необходимостта от подобряване на качеството и наличието на спортна инфраструктура за учениците и отварянето ѝ към широката общественост.

Широкомащабни инициативи

В девет образователни системи, в които няма официални стратегии за подобряване на физическото възпитание и спорт, са въведени национално координирани широкомащабни инициативи за насърчаване и развитие на физическата активност. Освен това в 14 образователни системи успоредно с наличните национални стратегии или в техните рамки съществуват значими инициативи, подпомагащи основните им цели. Те обикновено функционират под формата на програми или проекти с определен срок, бюджет, дейности и заинтересовани страни.

Навсякъде националните инициативи се ръководят от органите, отговарящи за повишаване на физическото възпитание и фи-

зическата дейност. Те подпомагат училищата, младежите и другите заинтересовани страни в усилията им да развият спорта и физическите дейности. В повечето случаи финансовите средства се предоставят в рамките на програмите или проектите, чието внедряване се подпомага от специално създадени координатори или съветници, разположени в училищата или обществените органи, в националните спортни федерации или различни асоциации.

Подобно на стратегиите широкомащабните инициативи включват учебни и извънучилищни дейности. От гледна точка на съдържанието, инициативите обикновено са насочени върху два въпроса. Първо, насърчават и подпомагат осигуряването от училищата на висококачествено физическо възпитание и физически дейности за всички ученици. Второ, насърчават и предизвикват децата да се включват в такъв вид дейности.

Мониторинг на националните стратегии

Във всички европейски страни физическото възпитание, както и всички останали

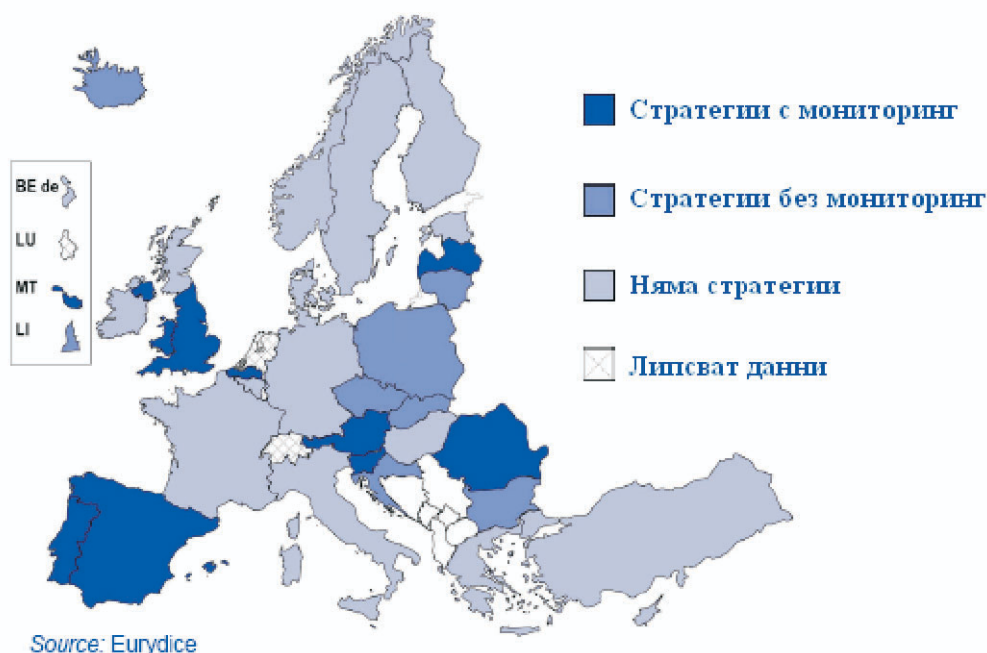
предмети от учебния план се подлагат на редовно вътрешно и/или външно оценяване, в което обикновено се включват училищните инспекторати.

На фигура 2 са показани единадесет от деветнадесетте образователни системи, които извършват мониторинг на своите стратегии. Използваните методи се различават в отделните страни в зависимост от функциите на националните, регионалните и местните органи, включени в този процес, както и от самите училища.

В повечето случаи мониторингът включва изготвянето на доклад обикновено от органа, отговорен за националната стратегия. Тези доклади подпомагат централните власти в определянето на всеки аспект от политиката си, която се нуждае от промяна или оптимизиране на финансовите или друг вид ресурси. Докладите обикновено се публикуват в уебсайта на отговорния орган.

В Белгия (Фламандска общност), Испания, Австрия, Румъния и Великобритания (Северна Ирландия) се прилагат други методи за мониторинг. В Белгия (Фламандска общност) е създаден комитет за приемане на

Фигура 2. Мониторинг на националните стратегии в началното (ISCED 1) и първия етап на средното образование (ISCED 2) през 2011-2012 учебна година

последващи мерки, които осъществява контрол върху субсидираните организации. Мониторингът в Австрия по подобен начин се извършва от специална комисия. В Испания са установени показатели за 2016 и 2020 г. Институцията, отговорна за мониторинга, е Висшият съвет по спорта. В Румъния е създадена Национална съвместна комисия за мониторинг на стратегията. Във Великобритания (Северна Ирландия) се провежда еднократно базово проучване на предварително определения календарен план за физическо възпитание в основните училища.

Планирани реформи

Близко една трета от страните провеждат реформи или дебати за физическото възпитание и спорта главно в четири области:

- разработване на нови национални стратегии и широкомащабни инициативи;
- реформиране на учебните планове;
- обучение на учителите и продължаващо професионално развитие (ППР);
- подобряване на училищната спортна инфраструктура и оборудване.

Нови национални стратегии и широкомащабни инициативи

В няколко страни се въвеждат нови национални стратегии за подобряване на физическото възпитание и спорта. В три от тях, където стратегиите завършват наскоро (през 2010 г. в Словения и през 2012 г. в Латвия и Румъния), понастоящем се разработват политики за по-нататъшно повишаване на физическото възпитание и физическата дейност на учениците.

В **Дания** се работи за нова стратегия от 2012 г. с цел да се повиши обучението, да се подобрят социалните и личностните умения, да се увеличи мотивацията, да се подпомогне социалното включване и да се намалят агресията и броят на отпадащите от училище. Очаква се стратегията да влезе в сила от 2013-2014 учебна година.

В **Латвия** новите насоки на спортната политика обхващат периода 2013-2020 година и са насочени в следните области: спорт за децата и младежите, спорт за всички, елитен спорт, спорт за деца с увреждания, медицински надзор и здравни грижи, спортна инфраструктура и финансиране. Стратегията определя също ролята на гържавата за подобряване на условията за млади таланти спортисти и за увеличаване на научните изследвания в областта на спорта.

В **Австрия** от 2013 г. се работи по новата стратегия, насочена към повишаване на доброто здравословно състояние на учениците във всички видове училища. Тя обхваща въпроси като физическо и психично здраве на учениците, медицинска помощ в училище и подобряване на спортната инфраструктура. Едно от основните решения е да се подобри физическото състояние на децата и младежите чрез включване на спортни дейности в редовните предмети, подобряване на качеството на физическото възпитание и нарастване на сътрудничеството със спортните федерации.

В **Румъния** новата стратегия обхваща периода 2012-2020 година. Някои от основните ѝ цели са подобряване на физическото образование, здравето и социализацията на гражданите чрез включването им във физически и спортни дейности, подобряване на училищното физическо възпитание чрез подходящо разпределение на учебното време и модернизирани и подобряване на подготовката на учителите по физическо възпитание.

Най-новата инициатива в Кипър е насочена главно към насърчаване на учениците от средното образование за участие в извънучилищен спорт. За тази цел Министерството на образованието и културата, в сътрудничество с Организацията на спорта в Кипър, планира да се разшири следобедната програма по физическа активност на учени-

ците в средното образование. През 2014 г. се предвижда създаването на спортни клубове в десет пилотни училища.

Реформи на националните учебни планове

В няколко страни в момента се провеждат реформи в учебните планове, свързани с различни аспекти на физическото възпитание и спорта в училищата, включващи промени на целта и съдържанието на предмета, определеното учебно време и оценяването на напредъка на учениците. В някои от страните реформите предвиждат по-голяма автономия на училищата по отношение на организирането на учебните програми по физическо възпитание и спорт.

Като пример се посочват преработените учебни планове в Кипър и Великобритания (Англия), в които са въведени по-конкретни цели, очаквания и желателни учебни резултати по физическо възпитание и спорт.

В **Кипър** новата учебна програма по физическо възпитание и спорт за началното образование се прилага постепенно от 2011-2012 учебна година. Обновеният документ е ясен и разбираем. Той съдържа конкретни цели и ясни показатели за успех, а определянето на множество дейности за деца на всяка възраст помага на учителите да планират ефективно своята работа,

Във **Великобритания** (Англия, Уелс и Северна Ирландия) актуализираният учебен план, който през февруари 2013 г. е представен за обществено допитване и се очаква да влезе в сила през септември 2014 г., продължава да включва физическото възпитание като задължителен предмет с очакването всички деца да се научат да плуват. Освен това в него се набляга на състезателния характер на спорта. Предложението е по-кратък курс на обучение да се фокусира върху основните знания и умения, които трябва

да се усвоят. Това дава на училищата по-голяма свобода за разработване на собствени програми, които най-добре да удовлетворяват потребностите на децата.

Планираните реформи в Португалия и Финландия придават по-голямо значение на физическото възпитание в рамките на учебната програма. В Португалия се предвижда задължителното физическо възпитание да се разшири, като обхване всички години на началното образование, а Финландия възнамерява да увеличи учебното време, предназначено за физическо възпитание през задължителното образование.

В **Португалия** има отделен задължителен предмет по физическо възпитание за учениците в началното образование (1. – 4. клас), а физическите дейности са включени в предметната област „Прояви“. Понастоящем действа пилотен проект за разширяване на програмата по физическо възпитание, в който се предвижда намаляване на заседналият начин на живот и увеличаване на здравословните навици на учениците.

Във **Финландия** новата програма на Министерството на образованието цели да се засили физическото възпитание. Предлага се от учебната 2016-2017 година в задължителното образование (1.–9. клас) да се увеличи броят на часовете по този предмет от средно 57 до 63 часа годишно.

Реформите на учебните планове в Гърция и Унгария са предназначени не само за увеличаване на часовете за преподаване по физическо образование, но и за разширяване и разнообразяване на тяхното съдържание чрез допълване на традиционните спортове, практикувани в училище, с нови дейности. Тези реформи разширяват училищната автономия и по отношение на организацията на физическото възпитание както в рамките на учебната програма, така и в извънклас-

ните дейности.

В **Гърция** седмичният брой часове по физическо възпитание в началното образование се удвоява в пилотните училища за прилагане на реформираната единна учебна програма. Те са призвани да включат модули с нови форми на танцово изразяване (напр. хип-хоп и джас) и да приложат интердисциплинарен подход, за да свържат тези дейности с други предмети. Освен това учителите по физическо възпитание могат да използват новите модули за подготовката на извънкласни дейности като например училищни събития и представления.

В **Унгария** от учебната 2012-2013 година се въвеждат постепенно реформи в учебните програми, предвиждащи увеличаване на часовете по физическо възпитание в задължителното образование, като се дава възможност на учениците да практикуват спорт и физически дейности пет пъти седмично. В първия гимназиален етап на средното образование се очаква да се удвои броят на учебните часове. Въвеждането на гъвкави учебни часове по предмета дава възможност в учебните програми да се включват алтернативни форми на физическа активност като танци, плуване и езда. Два часа седмично от общо пет могат да се използват за такива дейности, в някои случаи в училищните спортни клубове.

В четири страни се преработват критериите за оценяване и подходите към желаните резултати от обучението по физическо възпитание с цел да се стандартизира оценяването и да се улесни сравняването на резултатите. Например във Франция, където училищата в момента отговарят за изготвянето на скала на оценките по физическо възпитание, се въвежда нов инструмент за оценяване, който осигурява възможност спортните постижения на учениците да се сравняват на национално равнище.

В **Чехия**, паралелно с другите предмети,

се подготвят и критерии по физическо възпитание, които имат за цел да подобрят резултатите на учениците в тази област. Те включват конкретни показатели за очакваните резултати с примерни оценки.

Във **Франция** на национално ниво е одобрен списък със спортни дейности и съответстващите им умения, който служи като основа за изготвянето на програмите по физическо възпитание във всяка отделна институция. Създадената наскоро нова рамка за оценяване при завършване на прогимназиалния етап включва критерии и степени или точки за всеки вид спортна дейност. Тя позволява точно оценяване на индивидуалните постижения на учениците, както и сравняване на резултатите на училищата на национално равнище. Основна цел на изготвената рамка е да наложи владеене на физическото възпитание на национално ниво. Проектът за национално оценяване се тества за първи път през 2012-2013 учебна година.

В **Австрия** са приети указания, чрез които се дефинират нормите, които трябва да се постигнат по физическо възпитание и спорт в осмата учебна година. Те включват персонални, социални и спортни умения. Очаква се те да осигурят възможност да се идентифицират областите, в които да се подобри обучението, когато постиженията на учениците изглеждат незадоволителни.

В **Португалия** от 2013 г. се въвежда платформата *FitEscola*, която осигурява на училищата средствата, необходими за прилагането на серия от тестове за оценка на физическите способности.

Реформи, свързани с учителите

В няколко страни реформите засягат пряко учителите по физическо възпитание и спорт по отношение на тяхното първона-

чално образование, въвеждане в професията или продължаващо професионално развитие. Във Финландия например се очаква реформата да направи по-привлекателна професията на преподавателите по физическо възпитание и спорт, а във Франция наскоро е реформиран националният конкурс за бъдещи учители, като са взети предвид променящите се училищни условия.

Във **Франция** реформата предвижда бъдещите учители по физическо възпитание и спорт да се подлагат на нов практически изпит, насочен към професионалните умения. Тестът се базира на автентично описание на уроците по физическо образование, което кандидатите трябва да анализират преди да предложат следващия урок в съответствие с учебната програма.

Във **Финландия** новият учебен план предвижда засилване на обучението по физическо възпитание и спорт чрез увеличаване на часовете по предмета, както и нарастване на търсенето на по-квалифицирани учители, което се налага поради застаряването на учителите в страната. Създаването на нови възможности за работа насърчава учителите да специализират в тази област и привлича учащите се към професията.

Три държави в момента извършват или планират такива реформи на централните учебни планове по физическо възпитание, които оказват влияние върху учителите. За да се улесни внедряването на реформата, учителите получават подкрепа за определен вид дейност или получават възможности да се включат в курсове за продължаваща професионална подготовка, свързани с промените в учебните програми. Тази политика се прилага в Естония, Кипър и Малта, където реформите се въвеждат поетапно от учеб-

ната 2011-2012 година, както и в Унгария, където реформите по физическо възпитание и спорт влизат в сила от 2012-2013 учебна година.

Подобрения в училищното оборудване и инфраструктура

В няколко държави приоритет за развитието на физическите дейности е подобряването на условията, при които учениците практикуват спорт в училище, чрез модернизиране на спортните съоръжения и оборудване. Например в Белгия (Германска общност) няколко училищни спортни салона са обновени, за да се подобри качеството на спортните съоръжения. От 2013 г. централните власти в България и Унгария планират да поемат по-голяма отговорност за спортните съоръжения в училищата.

В **България** се очаква през 2013 г. да влезе в сила новият закон за училищното образование, осигуряващ нови държавни образователни стандарти по физическо възпитание и спорт, което ще окаже влияние и върху училищните спортни съоръжения.

В **Унгария** наличието и качеството на спортната инфраструктура до голяма степен зависят от финансовото състояние на съответната община, което води до големи различия между училищата по отношение на достъпа и организацията на физическите занимания и спортните съоръжения. За да се гарантират равни възможности за обучение и практикуване на спортни дейности при относително равни условия във всички институции, от началото на 2013 г. оперативната отговорност за училищната инфраструктура в малките общини (с население под 3 хил. души) се прехвърля от училищата на правителството.

Източник:

Physical Education and Sport at School in Europe

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/150EN.pdf

М. Стоянова

СЪДЪРЖАНИЕ НА УЧЕБНИТЕ ПЛАНОВЕ ПО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ В УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ЕВРОПА

Във всички европейски страни членки на *Eurydice* физическото възпитание е задължителен предмет в началното и първия етап на средното образование. Съществуват обаче различия по отношение на формулираните в официалните документи национални цели, образователните резултати, статута на физическите дейности (задължителни или по избор) и формата на здравното образование като самостоятелен или интегриран предмет.

Национални цели

Във всички страни има определени основни цели на физическото възпитание в училищата, като в някои от тях те са допълнени от национални дефиниции. Физическото възпитание не трябва да се ограничава само до подобряване на физическите способности, тъй като то е свързано с много по-широк обхват от умения, някои от тях емоционални и социални, както и с познавателни процеси, мотивация и морални понятия. Ето защо почти всички страни определят физическото, персоналното и социалното развитие на младите хора като основна цел.

Физическото развитие е тясно свързано с подобряване на здравето и здравословния начин на живот, включително удоволствието от физическа активност и упражнения. Младите хора в училище трябва да имат възможност да научават повече за факторите, влияещи върху физическите им способности. Освен това физическото възпитание осигурява средата, в която те могат да тестват своето физическо състояние, като експериментират с определени дейности и ги изпълняват в свободното си време, ако желаят.

Персоналното развитие на младите хора им помага да повярват в собствените си физически способности. Физическото

възпитание развива тяхната воля, чувство за отговорност, търпение и смелост. В същото време то им помага да са реалистични по отношение на физическите си и други възможности и в своите решения и действия, така че да се научат да възприемат себе си и да толерират различията на другите. Физическите дейности допринасят също за балансиране умствени нагласи.

Социалното развитие включва широк обхват от умения. В някои страни те са свързани с придобиване на т.нар. „меки умения“ като правилно общуване и конструктивно сътрудничество с останалите на равнопоставени начала.

Много от страните наблягат на интегриране на младежите в обществото и повишаване на усещането за солидарност, социално взаимодействие, работа в екип и колективен дух, уважение към правилата като част от развитието на персоналната идентичност.

Отделни страни подчертават значението на физическото образование за развитието на спорта в обществото. Чехия, Естония и Унгария подчертават факта, че насърчават младите хора да участват в спортни събития, както и редовно да се информират за спортните прояви.

Образователни резултати

Резултатите от обучението са желаните конкретни нива на квалификация, определени по отношение на знанията, уменията и компетенциите. Те могат да са количествени или качествени.

В Европа се прилагат различни начини за определяне на резултатите по физическо възпитание и спорт. Повечето страни се ориентират към общи качествени резултати.

Резултатите по физическо възпитание и спорт обикновено покриват умения, свър-

зани с физическото, персоналното и социалното развитие и подчертават значението на здравословния начин на живот. Това се отнася особено за страните, в които училищата са свободни да избират и прилагат физически дейности, които най-добре отговарят на качествените цели. В някои страни с наложени качествени цели има конкретни резултати по физически дейности в спортове като гимнастика или атлетика.

За разлика от уменията и способностите, определени в националните цели за физическото възпитание и спорта, загадените образователни резултати са по-подробно описани. Например здравните въпроси и положителното отношение към физически дейности са посочени в националните цели, но са загадени и като образователни резултати в почти всички страни.

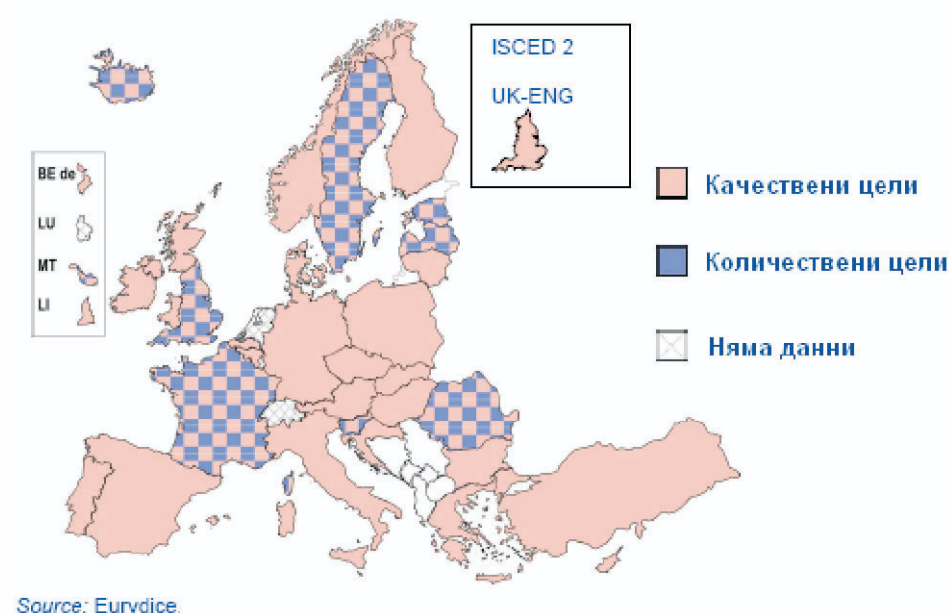
Някои резултати от обучението са свързани с предмети, различни от физичес-

кото възпитание. В страни като Германия, Португалия, Великобритания и скандинавските страни се прилага интердисциплинарен подход. Благодарение на него учениците имат възможност да се запознаят с допълнителните аспекти на физическото възпитание, на природните и обществените науки и да изследват интересните практически връзки между тях.

В скандинавските страни например учениците се учат как да използват карти и други средства за ориентирание в природна среда. В Чехия, Германия и Норвегия правилата за движение на пешеходците и велосипедистите са част от учебната програма по физическо възпитание. Не е изненадващо, че в Гърция, както в Чехия и Полша, се отдава голямо значение на запознаването на младите хора с олимпийските идеали и символи.

Латвия, Австрия, Словения и Финландия въвеждат мерки за насърчаване на всички учители, които включват физическата актив-

Фигура. 1. Наличие на качествени и количествени резултати в началното (ISCED 1) и първия етап на средното образование (ISCED 2) през 2011-2012 учебна година

Специфични бележки за отделни страни:

Словения: количествените цели са определени само за бягане (лека атлетика), плуване и туризъм.

Швеция и Исландия: количествените цели са определени само за плуване.

Великобритания (Англия): количествените цели са определени само за плуване в началното образование.

ност в различни учебни предмети.

В **Латвия** Министерството на образованието подпомага проект за обучение по здравословно поведение в началното образование. Учителите по различни предмети осигуряват активни и динамични паузи с продължителност 2-5 минути за учениците по време на своите уроци.

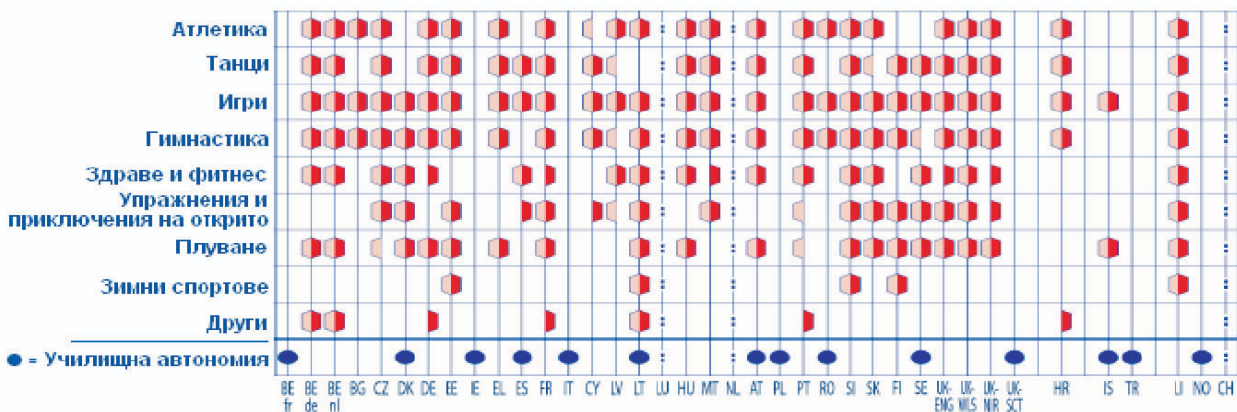
В **Словения** учебният план по физическо възпитание съдържа препоръка за „минута за здраве“ (minuta za zdravje), насърчаваща учителите по останалите предмети да прекъсват от време на време уроците за проветряване на класната стая и за кратки двигателни упражнения на учениците за почивка.

Статут на дейностите по физическо възпитание

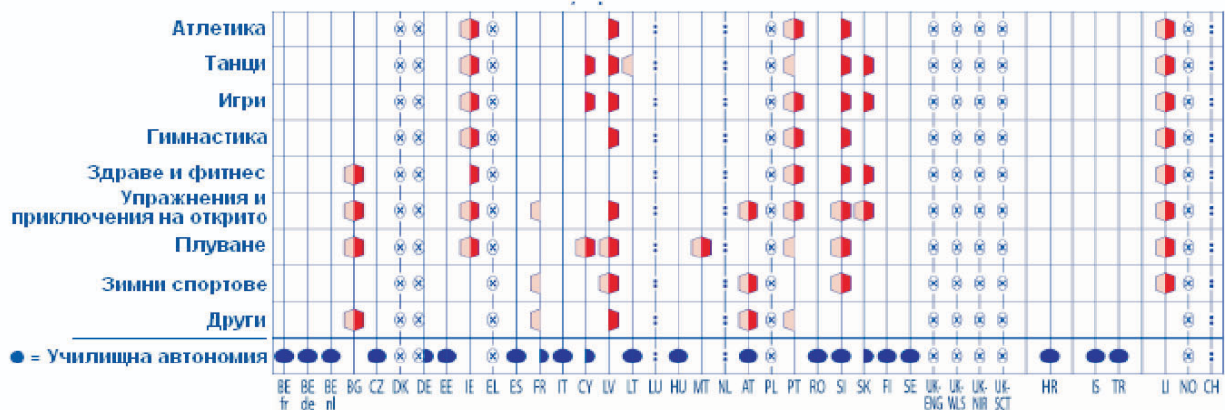
Централните образователни органи на много страни включват основните моторни физически дейности като ходене, бягане, скачане и хвърляне в учебните си планове в първите години на началното образование. Постепенно въз основа на тези основни дейности се разширява обхватът на двигателните умения на децата чрез практикуване на спортни дисциплини. Най-често срещаните са разгледани на фиг. 2 с ясно разграничение между задължителните и избираемите дейности, които училищата в някои образователни системи са свободни да определят самостоятелно.

Фигура 2. Физически дейности, утвърдени в централните учебни планове за началното (ISCED 1) и първия етап на средното образование (ISCED 2) през 2011-2012 учебна година

а) задължителни дейности

б) избираеми дейности

● = Училищна автономия   ЛЯВО ISCED 1   ДЯСНО ISCED 2   ⊗ няма избираеми дейности

Здравно образование

Здравословният начин на живот за много от страните е една от основните задачи на физическото възпитание в училищата. Както се вижда на фиг. 3, дейностите, свързани със здравето и физическото състояние, се прилагат често. В редица страни са включени различни аспекти на здравното образование при преподаването на другите предмети като например биология и социални науки.

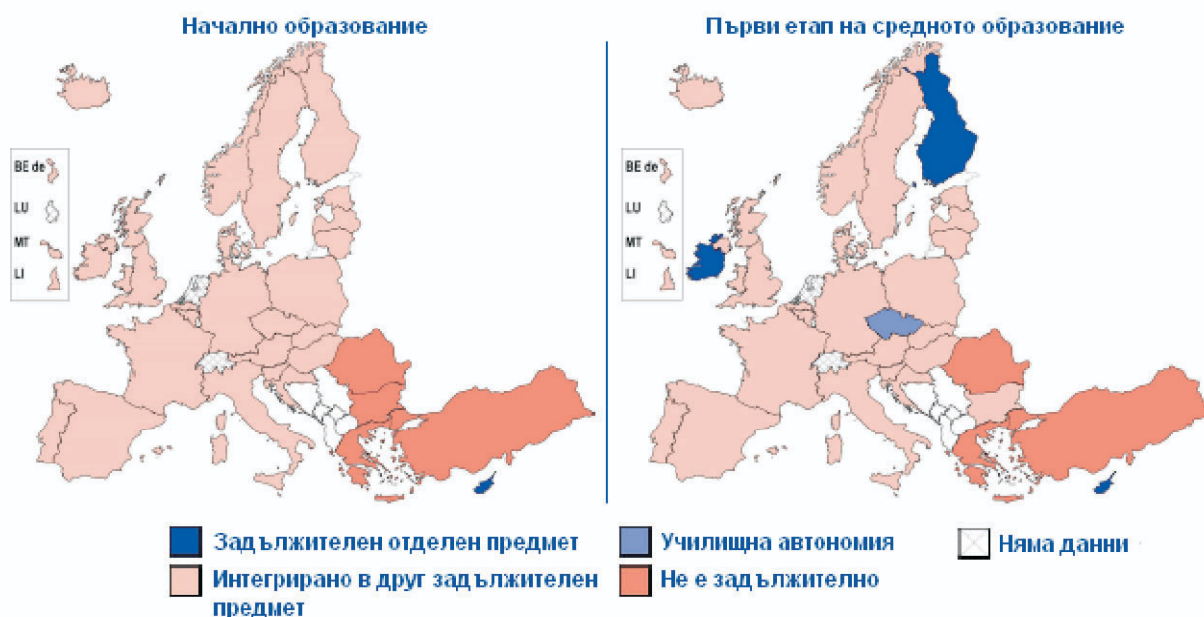
В учебните планове на няколко страни здравното образование се предлага като задължителен отделен предмет. Това се отнася за двата образователни етапа в Кипър, както и в прогимназиалния етап в Ирландия и Финландия. В почти всички останали стра-

ни то е интегрална част от друг задължителен предмет.

В Чехия училищата могат сами да решават формата на преподаване на здравното образование – в единия случай някои негови аспекти се изучават като самостоятелен предмет, а в друг случай то е част от други предмети, главно в първия етап на средното образование.

Здравното образование обикновено включва една или няколко от следните теми: физическо, персонално и социално благополучие, здраве и предпазване от болести, хигиена, предпазливост, сексуално здраве, храна и хранене, здравни и социални рискове (злоупотреба с алкохол, цигари и наркотични вещества).

Фигура 3. Здравното образование, включено в националните учебни планове за началното (ISCED 1) и първия етап на средното образование (ISCED 2) през 2011-2012 учебна година

Пояснение: там, където здравното образование е задължителен отделен предмет, той се изучава поне една година.

Специфични данни по страни:

Румъния: здравното образование е избираем предмет на национално ниво, но училищата могат да решават дали да се изучава, или не.

Източник:

Physical Education and Sport at School in Europe

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/150EN.pdf

М. Стоянова

ОЦЕНЯВАНЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ПО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ В УЧИЛИЩАТА В ЕВРОПА

Участието, напредъкът и развитието на учениците по физическо възпитание във всички европейски страни редовно се наблюдават и оценяват през учебната година. Методите за оценяване се различават в зависимост от страната и нивото на обучение. Най-широко използвани са формативните и обобщаващите методи. Настоящият анализ показва доколко постиженията на децата в тази област се отбелязват в официалните документи за тяхното цялостно развитие в края на всяка учебна година, както и дали страните организират национален изпит по предмета.

В образователните системи на всички страни членки на *Eurydice* физическото възпитание е задължително в началното и първия етап на средното образование. В по-голямата част от тях напредъкът на учениците по физическо възпитание се оценява като всеки друг предмет. Само в някои страни учениците трябва да посещават часовете по физическо възпитание, без да преминават формално оценяване. Такъв е случаят в Малта и Норвегия в основното ниво, а в Ирландия няма формално оценяване както в началното, така и в първия етап на средното образование.

В **Ирландия**, въпреки че оценяването по физическо възпитание не е законово изискване, от средните училища се очаква да съобщават на родителите за напредъка на децата им и участието в часовете по физическо възпитание. От учителите се очаква да включват практическо оценяване в преподаването си.

Повечето европейски страни издават ясни препоръки относно методите за оценка, които да се използват в училищата. Въпреки това в Белгия и Исландия образователните институции са свободни да прилагат свои собствени методи за оценяване.

Според анкетираните страни двата най-разпространени метода за оценяване по физическо възпитание са формативният и обобщаващият. **Формативното оценяване** е главно качествено и описателно (т.е. изразено писмено или устно). То определя учебните резултати и постиженията на учениците за даден период, както и следващите подобрения, които трябва да се направят.

В **Кипър** формативното оценяване в първия етап на средното образование се основава на следните критерии: постигнат напредък през даден период от време (50%); активно и положително участие в часовете по физическо възпитание (30%) и отношение на учениците към физическото възпитание и упражненията за здраве и спорт (20%).

В **Испания** процесите на обучение на учениците по физическо възпитание се оценяват редовно. В първия етап на средното образование се отчитат аспекти като придобиване на здравословни навици, прилагане на наученото, ниво на самостоятелно търсене, способност да се преодоляват трудностите, развитие на физически умения, работа в екип, колективно развитие, участие в спортни дейности, заинтересованост, положени усилия, творчество, теоретични и практически знания и умения.

В **Словения** в началното и първия етап на средното образование през цялата година и във всички фази на процеса на обучение учителите наблюдават физическото, двигателното и функционалното развитие на учениците и овладяването на различни спортни умения. Участието в извънкласни дейности, както и личните спортни постижения по физическо възпитание се оценяват по време на часовете, в училищни и други състезания.

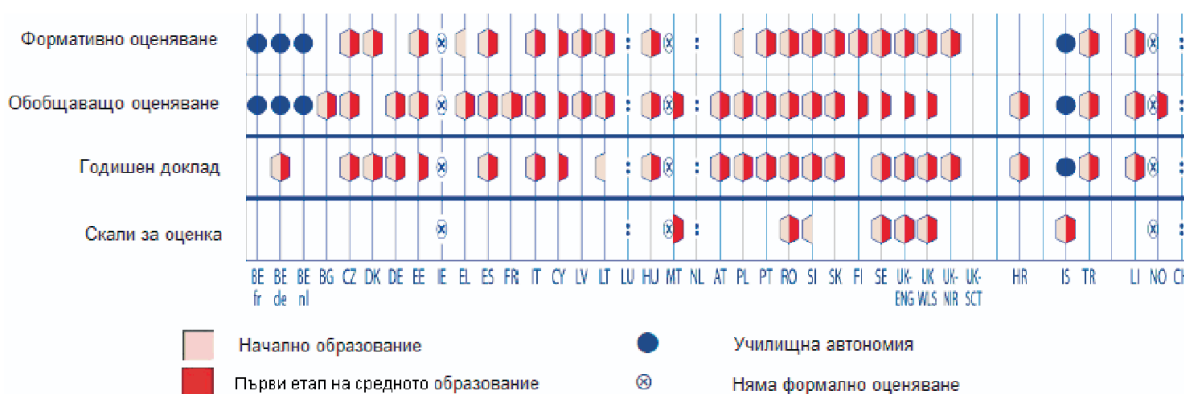
Обобщаващото оценяване обикновено се изразява в показатели или степени, означени с цифри или букви, за изпълняване на определени задачи или тестове през даден период от време. Показателите се определят на базата на скала (в диапазона от 1 до 10 или от „А“ до „Е“), която в повечето случаи се използва за всички предмети в учебния план.

В **Гърция** в първия етап на средното образование учителите по физическо възпитание оценяват учениците по време на курса или при извършване на кратки тестове на функционалното състояние (фитнес тестове). Времето, изразходвано за тестовете, трябва да се сведе

до минимум, за да не се намалява времето, определено за преподаване. Скалата за оценяване на личното представяне по всеки предмет е от 1 до 20. Годишният показател за представянето по физическо възпитание е средната стойност от показателите за три срока.

Половината от държавите използват формативния и обобщаващия метод за оценка на резултатите по физическо възпитание и в двете образователни нива, като обобщеното оценяване се използва малко по-често. Някои страни (България, Германия, Франция, Австрия и Хърватия) използват обобщеното оценяване като единствен метод в началното и първия етап на средното образование, докато Дания и Великобритания (Се-

Оценяване по физическо възпитание в началното (ISCED 1) и първия етап на средното образование (ISCED 2), 2011-2012 година

Източник: Eurydice

Специфични бележки по страни:

Гърция: степените за физическо възпитание в началното образование се дават от третата година.

Франция: новата национална рамка за оценяване по физическо възпитание се тества за първи път през 2012-2013 г.

Латвия, Полша и Словения: степените за физическо възпитание в началното образование се дават от четвъртата година.

Унгария: степените за физическо възпитание могат да се дават в края на втората година на началното образование.

Португалия: степените за физическо възпитание в началното образование се дават от петата година.

Финландия: степените за физическо възпитание са задължителни само в осмата и деветата година (ISCED 2).

Швеция: степените за физическо възпитание се дават от осмата година в края на всеки срок или семестър. От 2012-2013 г. се дават от шестата година.

верна Ирландия) използват изключително формативното оценяване в двете нива на образование.

Формативното оценяване се използва по-често в началното, отколкото в първия етап на средното образование. В няколко страни, които използват обобщаващото оценяване в началното образование, показателите не се отчитат в първите години на това ниво. Такъв е случаят в Гърция, Латвия, Унгария, Полша, Португалия и Словения. През този период се прилага формативното оценяване, а по-късно то се съчетава с обобщаващото.

Наложена е тенденцията обобщаващото оценяване да използва показатели, приложими за всички останали предмети в учебния план. Не е необичайно училищата да разработват методи за оценяване, специално предназначени за физическото възпитание, с цел да се оценят резултатите от обучението по предмета възможно най-точно. Тези методи обикновено са под формата на списък на спортните дейности, описания на целенасочените учебни резултати и очакванията относно изпълнението, както и съответните степени, на които се основава оценяването.

Франция има национална референтна рамка на уменията по физическо възпитание в началното ниво, но тя не съответства на скалите за оценяване на физическите дейности. Всяко училище подготвя собствените си критерии за оценяване съгласно спортните дейности, практикувани в институцията.

В някои страни са създадени **централизираните скали за оценка** с цел осигуряване на стандартно оценяване за цялото физическо възпитание в страната, но и с възможност за сравняване на резултатите от обучението на национално ниво.

В **Малта** целите и резултатите от обучението по физическо възпитание се

определят за всяка физическа активност като атлетика, танци, фитнес и гимнастика. Всяка цел има десет нива на постижения, които са описани и се използват за оценка на напредъка на учениците по физическо възпитание.

В **Швеция** изискванията за умения по физическо възпитание са установени и описани за изпълнение на два етапа от образованието – до края на шестата и на деветата година. Целевите нива на постижения са определени, а степените (от „А“ до „Е“), съответстващи на тези нива, са посочени за всеки съответен етап.

Във **Великобритания (Англия и Уелс)** учебният план съдържа „описание на нивата“ (от 1 до 8) и осигурява основата, на която се прави обобщаващото оценяване на учениците, обикновено в края на ключов етап от образованието – в края на втората и шестата година. Описанията позволяват да се прави преценка на постигнатите цели и посочват видовете и обхвата на представянето, които ученикът трябва да демонстрира за определен период от време.

В няколко страни скалите за оценка се разработват за определена спортна дейност от учебния план по физическо възпитание. Това се отнася за Словения и Исландия, в които плуването не се оценява по същия начин като другите спортове, практикувани в часовете по физическо възпитание по време на задължителното образование.

В **Словения** училищата проверяват плуването на децата поне два пъти, веднъж през втората или третата година и след това в шестата година. Учениците се оценяват по скала, определяща нивата на представяне по плуване от 1 до 8.

В **Исландия** плуването се оценява много точно по време на задължителното образование (от първата до десетата

година) чрез възможността за изпитване в края на всяка учебна година, когато се очаква учениците да са придобили определени умения.

В повечето страни учениците получават **официални документи** при завършване на всяка учебна година, които съдържат резултатите по физическо възпитание, заедно с другите предмети. В Литва годишните данни се отнасят до физическото възпитание само в първото ниво, докато в Естония и Кипър - в първия етап на средното образование. В някои страни окончателната

оценка по физическо възпитание не се отразява в годишните официални документи, а в сертификата за представянето, с който се награждават учениците при завършване на първия етап на средното образование. Това е практика във Франция, Финландия и Исландия.

Националното изпитване по физическо възпитание в Европа е много рядко. Въпреки това през 2009 г. то е избрано като предмет за националния изпит в края на първия етап на средното образование в Словения.

Източник:

Physical education and sport at school in Europe

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/150EN.pdf

В. ПенеВ

ПОДГОТОВКА НА УЧИТЕЛИТЕ ПО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ В ЕВРОПЕЙСКИТЕ СТРАНИ

Учителите играят ключова роля за реализиране на политическите цели за физическо и спортно образование в ефективна практика в училище. От тях се очаква не само да са в състояние да практикуват и организират спортни и физически дейности, но и да имат необходимите умения да насърчават здравословен начин на живот, да повишават мотивацията на младите хора за физически упражнения, както и да ги включват в различни видове спорт. За да постигнат това, учителите трябва да получат подходящо първоначално образование и продължаващо професионално развитие (ППР).

Степен на специализация на учителите

Възлагането на часовете по физическо възпитание на общообразователни учители или учители специалисти до голяма степен зависи от нивото на образование. В началното образователно ниво има три възможности: физическо възпитание се преподава от

общообразователни учители, от учители специалисти или от двата вида учители в зависимост от автономията на училището и кадровите ресурси. В първия етап на средното образование тенденцията е учителите да бъдат специалисти по предмета (вж. фиг. 1).

В няколко страни само учители специалисти, които притежават квалификация по физическо възпитание, имат право да преподават предмета в началното образователно ниво. Така е в Белгия (Френска и Фламандска общност), България, Гърция, Испания, Латвия, Полша (в четвърта - шеста учебна година), Португалия (пета и шеста учебна година), Румъния и Турция.

В някои други страни физическо възпитание се преподава от общообразователни учители, официално квалифицирани да преподават всички (или почти всички) предмети в учебната програма, включително и физическо възпитание. Така е в Германия, Ирландия, Франция, Италия, Полша (в първа - трета учебна година), Португалия (в първа - чет-

върта учебна година) и Словения (в първа - трета учебна година). В страните, в които общообразователни учители преподават физическо възпитание в началното образователно ниво, те могат да са подпомагани от спортен треньор или консултант, нает от училището, както е в Германия, Франция и Ирландия, или от учител специалист, както е в Словения. В Малта всеки клас има и двата вида учители: специалистът провежда един урок седмично, докато общообразователният учител на класа е отговорен за останалите часове. Занимания с ученици в началния етап на образованието провеждат и външни треньори.

В някои страни училищата вземат решение дали физическото възпитание в началното ниво да се преподава от общообразователен учител, квалифициран да преподава този предмет, или от специалист. Тези решения зависят най-вече от наличието и разпределението на човешките ресурси във всяко училище. Например в Белгия (Германска общност) и Великобритания (Шотландия) общообразователните учители официално са квалифицирани да преподават физическо възпитание в училище, но могат да се наемат и специалисти. В двата региона делът на специалистите, преподаващи предмета, е около 50%. В други страни единната структура на институциите в началното и първия етап на средното образование позволява специалисти да преподават физическо възпитание и на двете нива в рамките на едно и също училище. Така е в Чехия, Дания, Естония, Унгария, Словения (в четвърта - шеста учебна година), Словакия, Финландия, Швеция, Исландия и Норвегия.

В няколко страни, в които обикновено учители специалисти преподават физическо възпитание в началното ниво при изключителни обстоятелства като недостиг на учители специалисти, предметът може да се преподава и от общообразователни учители. Така е в Белгия (Френска общност), Гърция и Румъния. В Румъния, където такъв недостиг обикновено се появява в селските райони, делът на общообразователните учители, преподаващи физическо възпитание в

началното ниво, е около 15%.

В образователно ниво ISCED 2 учителите по физическо възпитание обикновено са специалисти. Само в Дания, Исландия и Норвегия училищата се ползват с независимост по отношение на наемането на общообразователни учители или учители специалисти в това образователно ниво. Четири държави отчитат по-необичайни ситуации. В България и Унгария в пета и шеста учебна година общообразователни учители могат да преподават физическо възпитание, ако притежават специални допълнителни квалификации, които им дават това право. В България това не е общоприето, като делът на общообразователните учители на тази позиция в прогимназиалния етап е около 20%. В Чехия, при недостиг на специалисти по физическо възпитание, учители, които са специализирали други предмети, могат да преподават предмета в първия гимназиален етап само по изключение и временно. В Ирландия се препоръчва специалисти да преподават физическо възпитание, но понякога предметът се преподава от общообразователни учители или квалифицирани треньори в определен вид спорт. Това се отнася за около една трета от учителите в това ниво.

Първоначално образование и квалификация на учители специалисти

В повечето страни, в които физическото възпитание в началното ниво се преподава от специалисти, изискваната минимална квалификация е бакалавърска степен. В повече от половината от страните първоначалната подготовка на учителите специалисти по физическо възпитание в първия етап на средното образование също завършва с този вид квалификация. В 15 страни учителите специалисти по физическо възпитание в това ниво притежават магистърска степен (вж. фиг. 2). В повечето страни изискваната образователна степен от учителите специалисти трябва да включва като първа специалност физическо възпитание и спорт. В Швеция и Исландия квалифи-

Фигура 1. Препоръки относно изискваната специализация за преподаване на физическо възпитание в началното (ISCED 1) и в първия етап на средното образование (ISCED 2), 2011-2012

Източник: Eurydice

Пояснения:

Общообразователен учител: учител, който е квалифициран да преподава всички (или почти всички) предмети в учебната програма, включително и физическо възпитание. На такива учители се възлага преподаването на физическо възпитание, независимо от това дали са получили, или не някакво обучение в тази област.

Учител специалист: учител, който е квалифициран да преподава един или два различни предмета. За учител специалист по физическо възпитание това включва или само физическо възпитание, или физическо възпитание и един друг предмет.

Специфични бележки по страни:

Естония: общообразователните учители са квалифицирани да преподават физическо възпитание в първа - четвърта учебна година на началното образование.

Финландия: общообразователните учители са квалифицирани да преподават физическо възпитание в първа - шеста учебна година на началното образование.

кацията може да е с насоченост и в областта на науките за здравето.

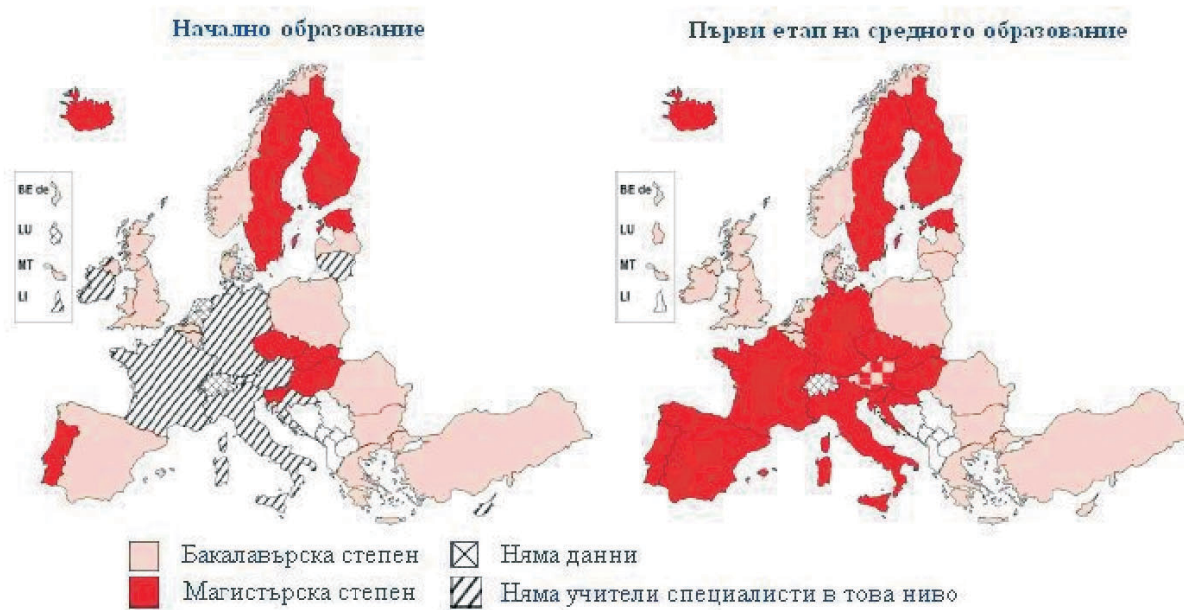
Продължаващо професионално развитие

Европейските страни системно предлагат на своите учители възможности за продължаващо професионално развитие (ППР). В някои от тях ППР е задължително условие за работа на всички учители в началното и

първия етап на средното образование, включително и за тези, които преподават физическо възпитание.

В повечето случаи страните имат общи стратегии, които включват програми за ППР или курсове, предназначени за всички учители. В няколко страни различни форми на ППР, фокусирани върху физическото възпитание, са достъпни както за учители специалисти, така и за общообразователни учители, желаещи да подобрят уменията си по

Фигура 2. Ниво на първоначалното образование на учители специалисти по физическо възпитание в началното (ISCED 1) и първия етап на средното образование (ISCED 2), 2011-2012

Източник: Eurydice

Специфични бележки по страни:

Австрия: изискваната квалификация за учители по физическо възпитание в *Hauptschule* е бакалавърска степен, а в *Allgemeinbildende Höhere Schule (AHS)* - магистърска степен.

Лихтенщайн: обучението на учителите се провежда в чужбина.

този предмет. Организирането на такива курсове и техните доставчици варира в отделните държави. Курсовете за ППР се различават по своята продължителност, цели и съдържание. В някои страни организирането им е напълно децентрализирано и информацията не е налична.

Няколко държави съобщават за съществуването на дейности за ППР, насочени конкретно към учителите по физическо възпитание. Тяхната цел е да се подобри качеството на преподаване и учене, актуализиране на уменията на учителите и запознаване с новите техники и тенденции в методиката на обучението по физическо възпитание в училище. Тези дейности включват и стратегии за мотивиране на учениците за активно участие в спорта.

В Кипър и Турция съществува задължително ППР за учителите по физическо възпитание на регулярна основа. В Кипър национални семинари и курсове за ППР за учители се организират два пъти годишно наред с го-

дишна двудневна програма за ППР между училищните семестри. В Турция курсовете за ППР обикновено се провеждат в началото на всеки учебен срок.

В европейските страни ППР в областта на физическото възпитание в училище покрива широк спектър от теми, включително различни физически дейности, методологически въпроси и инструкции за безопасност. Сред тях са следните:

- „Движение, поза и танц в началното образование“ и „Гимнастика в средното образование“ в Белгия (Германска общност);
- „Курсове за спускане за ски инструктори“ в Чехия и Словакия;
- „Въвеждане на методи за оценяване по физическо възпитание“ в Лихтенщайн;
- „Развитие на умения за координация на учениците в началното образование“ в Словакия;
- „Въвеждащо обучение за ново оборудване и безопасното му използване“, например стени за катерене, в Лихтенщайн;

- „Предотвратяване на инциденти в учебния процес по физическо възпитание и спорт“ в Словакия.

Националните програми за ППР в някои страни са свързани с прилагането на нови учебни планове или приемането на нови образователни програми. Те са предназначени за подпомагане на учителите в определени задачи, свързани с тези промени. Това се отнася за новите учебни планове в Естония, Кипър и Малта, които се прилагат постепенно от 2011-2012 учебна година.

В **Естония** се въвежда нов учебен план за началното и средното образование и се прилага постепенно от 2011-2012 учебна година. Свързаното с новия план ППР е предназначено за всички учители. На учителите по физическо възпитание се предлагат специални курсове за ППР, разработени от Естонската асоциация за физическо възпитание.

В **Кипър** нов учебен план по физическо възпитание в началното образование се прилага постепенно от 2011-2012 учебна година. За целта инспектори и консултанти по физическо възпитание посещават училищата и осигуряват подкрепа на учителите. Изготвени са материали в тяхна помощ, достъпни на интернет страницата на Министерството на образованието и културата.

През 2012 г. в **Литва** се приема обща програма за здравно образование, чието изпълнение предполага повишаване на квалификацията на учителите по физическо възпитание.

В **Малта** нов учебен план по физическо възпитание за първия етап на средното образование се въвежда постепенно от 2011-2012 учебна година. Учителите по физическо възпитание посещават курсове за ППР, свързани с предмета, с продължителност 24 часа.

Необходимостта от ППР на учителите по физическо възпитание може да се анализира не само на национално, но и на регионално или местно ниво, както е в Литва, или в рамките на самите училища, както е в Германия, Малта, Словакия, Швеция, Великобритания (Англия, Уелс и Северна Ирландия) и Лихтенщайн. Курсове и програми могат да се организират в съответствие с конкретни обстоятелства, произтичащи например от плана за развитие на персонала, изискваните професионални стандарти, свързани с квалификацията за преподаване, или специфичните нужди на персонала. В някои провинции в Германия курсовете за ППР са отговорност на специални консултанти по физическо възпитание, наети от образователните институции за обучение на учители. В Малта всички учители специалисти участват в училищни програми за ППР 90 минути седмично. Учителите специалисти, от своя страна, са отговорни да преподават на общообразователните учители своите концепции относно обучението по физическо възпитание.

Текущите широкомащабни програми и проекти в някои страни са предназначени за подобряване на качеството на физическото възпитание и повишаване на знанията и уменията на учителите в тази област. Те предвиждат обмен на учители, както е в Чехия, предлагат голямо разнообразие от курсове по спорт и физическо възпитание в училище, както е в Ирландия, или предоставят насоки и стандарти за ППР, както е във Великобритания (Уелс).

В **Чехия** се организират редовни инструктажи за учители по физическо възпитание в началното и първия етап на средното образование от факултета по физическа култура в Университета Палацки в гр. Оломоуц и факултета по физическо възпитание и спорт в Карловия университет в Прага. Програмите им включват нови-

те тенденции в спорта и в теорията и практиката на физическото възпитание.

От 2010 г. в **Ирландия** подпомагането на обучението по физическо възпитание се осигурява от национална програма, която обхваща началното и първия етап на средното образование. Службата за професионално развитие на учителите създава национална мрежа на учителските клъстери за целите на ППР. Те са предназначени да формират основата на професионалните образователни общности, които се фокусират върху физическото възпитание. Освен това на учителите в началното образование се осигурява обучение за връзката между практическото физическо възпитание и четивната и математическата грамотност. Учителите в първия етап на средното образование имат възможност да участват в курсове по ИКТ във физическото възпитание, физическа грамотност и по педагогически въпроси като „включване на колебаещите се да участват“.

В **Словения** проектът „Обучение на професионално заетите в спорта 2011-2014“ се финансира от Европейския социален фонд. Неговата цел е да се насърчи заетостта и да се осигури на персонала, участващ в спортните дейности, възможност за по-голяма мобилност и възползване от ППР. Участниците присъстват на висококачествени програми за ППР и други програми, след което придобиват лиценз в области като спортен туризъм, извънкласно физическо възпитание за деца и младежи, спорт за хора с увреждания, спортни състезания, управление на спортната инфраструктура и др.

Във **Великобритания (Уелс)** през 2001 г. целева работна група за физическо възпитание и спорт в училище препоръчва да бъдат идентифицирани приори-

тетните области за развитие на учителите по физическо възпитание и да се предприемат стъпки за отстраняване на всички пропуски в обучението. Разработват се разнообразни курсове, допълнени с висококачествени ресурси. Документът „ППР в началното образование и принципи на приложение“ е създаден с цел да се изяснят очакванията на учителите и доставчиците на физическо възпитание относно възможностите за участие в ППР. Документът определя стандарта за дейностите по ППР, поддържайки високо качество на осигуряването им навсякъде в Уелс. Той е част от проект за физическото възпитание и спорта в училище, който се финансира от правителството. Възможностите за ППР са съществена част от този проект.

В някои страни като Латвия, Литва, Швеция, Словения, Великобритания (Шотландия) и Норвегия са разработени стратегии, включващи дейности за ППР в областта на физическото възпитание, предназначени не само за специалисти, но и за общообразователни учители и учители по други предмети, които са готови да подобрят своите знания и умения в тази област. Такива курсове за ППР са от голямо значение, тъй като помагат на участниците да възприемат междупредметен подход към физическото възпитание и да включват физически дейности в своите часове през целия учебен ден.

В **Швеция** програмата „Подпомагане на учителите“, осигуряваща възможности за ППР на учители, които нямат официално необходимата квалификация по предмета, който вече преподават, е част от задълженията им. Инициативата предлага няколко курса, предназначени специално за общообразователни учители, преподаващи физическо възпитание в началното образование.

В **Норвегия** националната стратегия „Компетенции за качество“ има за цел

да насърчава учителите да усъвършенстват преподавателските си умения в различни дисциплини, включително и по физическо възпитание. Програмата за ППР "РЕ 1" е предназначена за учители, които нямат специализация по физическо възпитание, за да придобият познания относно целите, съдържанието, организацията и оценяването по предмета. Освен това учителите се обучават да разглеждат физическите занимания като част от ежедневието на училищния живот и физическото възпитание в интердисциплинарен аспект. Програмата "РЕ 2" е за учители, които имат квалификация по физическо възпитание и награжда "РЕ 1". Разходите по програмата се поемат от държавата, общината и участващите учители.

Доставчиците на курсове за ППР или програми за учители по физическо възпитание се различават. В някои страни институциите за висше образование са основните организатори на такива курсове. Така е в България, Чехия, Австрия, Финландия и Словения. Страни като Чехия и Румъния могат да разчитат също на центрове за ППР, както и на обучение на учителите на работното място, докато в други страни доставчици са асоциации на учителите по физическо възпитание, например в Белгия (Фламандска общност), където за тази цел съществуват и училищни мрежи, Португалия и Словения.

Някои от тези структури публикуват помощни материали за учителите по физическо възпитание. Асоциацията на учителите по физическо възпитание в Португалия подготвя образователни материали за насърчване на научния и образователния интерес по физическо възпитание. В Германия и Малта курсове за ППР се провеждат в училищата, като в някои провинции на Германия се предоставят от специалисти консултанти или от учители по физическо възпитание.

Някои от тези структури публикуват помощни материали за учителите по физическо възпитание. Асоциацията на учителите по физическо възпитание в Португалия подготвя образователни материали за насърчване на научния и образователния интерес по физическо възпитание. В Германия и Малта курсове за ППР се провеждат в училищата, като в някои провинции на Германия се предоставят от специалисти консултанти или от учители по физическо възпитание.

Източник:

Physical Education and Sport at School in Europe

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/150EN.pdf

Л. Рачева

ИЗВЪНКЛАСНИ ФИЗИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ И СПОРТ

Освен въвеждане на физическото възпитание като задължителен предмет в учебната програма, европейските държави се опитват по различни начини да насърчват младежите към физическа активност извън редовните учебни часове. Извънкласните физически дейности имат същите крайни цели като тези, заложи в националните планове за физическо възпитание в училищата. Основната цел на извънкласните физически дейности е разширяване и обогатяване на включени в задължителната учебна програма спортни занимания.

Извънкласните физически дейности обикновено подобряват екипната работа, общуването, сътрудничеството и връзките

между училищата и широката обществена среда. На тях се гледа и като на подходящо средство за справяне с конкретни проблеми, свързани с училищното насилие, и като цяло – за укрепване на всеобщите ценности за равенство и мир.

Власти или други органи, участващи в предоставянето на извънкласни физически дейности

Почти всички държави от ЕС предоставят извънкласни физически дейности, които се организират и подкрепят по инициатива на национални, регионални и местни органи, както и от самите училища. В някои страни съществува законова основа, осигу-

ряваща рамка за провеждане на такива дейности.

В **България** Министерството на образованието и науката ежегодно публикува национален спортен календар, който съдържа информация за всички видове извънкласни дейности, планирани през учебната година.

В **Кипър** предоставянето на извънкласни физически дейности в училищата е уредено със закон.

В **Португалия** законово е утвърдена програма за обогатяване на учебния план по физическо възпитание за началните училища (в първа - четвърта учебна година), която дава възможност да се представят разнообразни извънкласни физически дейности към задължителното физическо възпитание.

В **Словения** националният план за физическо образование налага училищата в началното и първия етап на средното образование да предоставят извънкласни физически дейности и допълнителни програми по спорт.

В няколко държави министерствата сключват споразумения с други публични органи на различни нива с цел осигуряване на средства за извънкласни дейности. Много често тези органи инициират, организират или финансово подпомагат национални, регионални и местни спортни състезания и събития.

В **Испания** инициативата „Спорт в училищна възраст“ (*Deporte en edad escolar*) се управлява от Висшия спортен съвет на страната в сътрудничество с автономните области и насърчава извънкласни спортни дейности в училища, клубове, асоциации и други организации.

Във **Франция** карането на ски в Алпийския регион или ветроходството в Ат-

лантическия регион не могат да се провеждат по време на физическото образование през седмицата, затова учителите имат възможност в няколко последователни дни да организират такива извънкласни дейности, които са финансово подпомагани от региона.

В **Австрия** е постигнато споразумение между министерствата на образованието и на спорта, в резултат на което се провеждат национални, регионални и местни спортни състезания в над 30 спортни дисциплини.

Училищата в **Словакия** могат да създават групи по спортни интереси. Учениците получават образователни ваучери от министерството, които служат за финансова помощ за физическите дейности в групите.

Във **Великобритания (Шотландия)** правителството инвестира в програмата „Активни училища“, която се ръководи от *SportScotland* (Национална спортна агенция) в партньорство с местните власти. Целта на програмата е да предостави повече възможности на децата да се занимават с физическа активност и спорт, както и да развива връзките между училищата, спортните клубове и местната общност.

В **Хърватия** чрез закон е създадена Училищна спортна асоциация, която е национален орган за насърчаване и организиране на различни спортни занимания в училищата. Асоциацията организира ежегодни национални спортни първенства, които обикновено са предшествани от местни и регионални състезания, организирани от училищни спортни организации и областни спортни асоциации – органи, финансирани от местни и регионални власти.

Освен органите на публичната власт много други заинтересовани страни в об-

ластта на спорта като олимпийски комитети, спортни федерации, асоциации и фондации иницират и съдействат за широкото предоставяне на извънкласни спортни дейности. Те неминуемо си сътрудничат с училищата при тяхната организация и изпълнение.

В **Латвия** извънкласните дейности се организират в сътрудничество с организации като Латвийската федерация за спорт в училище, както и с местните власти.

Спортният съвет в **Малта** предоставя извънкласни дейности както по време на учебните часове, така и извън тях. За насърчаване на качествено физическо образование съветът работи в сътрудничество със спортни клубове, а през учебните часове и почивните дни спортните федерации организират дейности за млади спортисти.

Спортните състезания в училищата в **Словения** обединяват ученици, учители, родители и хора, отговарящи за спорта на местно ниво, както и спортни асоциации и организации.

В допълнение към всички инициативи от страна на държавните институции училищата с помощта на учениците, техните родители и доброволци също често поемат водеща роля в предоставянето, организирането и финансирането на извънкласни физически дейности. Те могат да се включват в образователни проекти или планове за действие на учителите и училищата. Проектите могат по-ефективно да вземат предвид индивидуалните нужди и интереси на младежите в училище, отразявайки географски, финансови и други обстоятелства, пред които са изправени училищата. За тези цели в много държави в училищата се създават спортни клубове, чиято роля е да организират извънкласни дейности и да предоставят различни спортни дисциплини, съответстващи на финансовите, материално-техническите и чо-

вешките ресурси в дадено училище, както и интересите и възможностите на младежите.

В **Чехия** Асоциацията на училищните спортни клубове организира курсове по специални интереси във физическото образование и състезания на училищно и национално ниво. Асоциацията дава възможност на най-добрите ученици да участват в международни състезания.

В **Естония** от 1981 г. в немската гимназия в гр. Талин ежегодно се провежда двудневно състезание по гимнастика. Всички ученици от втората и четвъртата година се представят заедно, докато тези от петата и дванадесетата година – индивидуално или в екип. Състезателите се избират от самите ученици, а съдии са родители и бивши ученици. Състезанието се излъчва по националната телевизия.

В **Унгария** училище с най-малко четиригодишен период на обучение е длъжно да осигури функционирането на спортен клуб в него.

Основни целеви групи

Извънкласните спортни дейности обикновено са насочени главно към учениците като цяло, но осигуряването на част от тях се насочва към специфични групи ученици при специални условия, позволяващи им да изпълняват физически дейности и приобщаващи ги към общото образование.

Деца с увреждания и специални образователни потребности

Всички държави са заинтересовани да развият физическото образование на младите хора, а някои от тях насочват своите усилия към създаване на физически дейности или цялостни програми по физическо образование за специфични групи младежи.

Първата от тези групи включва деца с увреждания и специални образователни пот-

ребности (СОП), за които няколко гържави провеждат спортни програми с цел подобряване на техните нужди и пълното им приобщаване в обществото.

В **Белгия (Фламандска общност)** Фламандската фондация за училищни спортове предлага широк избор от извънкласни дейности (като допълнителни физически тренировки в сряда следобед, спортни състезания и събития), включително и спортни дейности за деца със СОП.

В **Гърция** се изпълняват програми за подпомагане на активното участие на деца със СОП в спортни събития. Програмите имат за цел да променят възприемането на ограничените физически способности от обществото и да подпомагат различията.

В **Испания** стартира програма за организиране на спортни състезания, насочена към социалното разнообразие и интегрирането на деца, независимо от техните трудности. Програмата цели и интеграция на момичета, имигранти и деца с увреждания.

Талантливи млади спортисти

Втората целева група със специално създадени спортни програми са млади опитни спортисти, чиято цел е кариера в спорта и които имат желание да отделят допълнително време за предпочитаните от тях спортни дейности. В същото време те искат да напредват в образованието си и да съчетават спортната тренировка с изискванията към тях в училище. Като цяло талантливите спортисти в европейските страни имат възможност да посещават специални спортни училища, но общообразователните училища могат да приспособяват учебните планове и програми така, че да подпомогнат перспективата за спортна кариера на такива ученици.

В няколко страни съществуват специални мерки за талантливи млади спортисти, позволяващи им да практикуват на високо

ниво предпочитания от тях спорт в масовите общообразователни училища.

В **Дания** училищата могат да кандидатстват за получаване на спортен профил. Те предлагат на учениците два пъти седмично четири допълнителни урока, свързани със спортни тренировки според възрастта.

В **Лихтенщайн** проектът „Спортно училище Лихтенщайн“ започва в средното общообразователно училище в гр. Шаан и се характеризира с това, че предлага специални условия за ученици, стремящи се към кариера в професионалния спорт. В рамките на проекта се организират адаптирани учебни дни, в които учениците тренират два пъти дневно с треньор от спортен клуб.

Някои гържави приемат специални форми на преподаване за талантиливи млади спортисти, включващи техните родители, училището или публични органи с цел съгласуване на изискванията на общото образование с възможностите за спортни тренировки и състезания.

В **Белгия (Френска общност)** се изготвя списък със спортни дейности и съответните възрастови групи, подходящи за тях, а специална комисия съставя списък на младежите, които да се признават за спортисти от високо ниво. Правителството на страната одобрява списъка, предложен от комисията, и най-малко два пъти годишно определя срока на валидност на признаването (максимално до две години).

В **Словения** учениците, които са бъдещи спортисти, могат да придобиват специален статут. Между училището и родителите се подписва споразумение, в което се определят различни уточнения по отношение на училищните задължения на ученика (оценяване, посещаване на часове и др.). Основните училища трябва да имат правила, съдържащи подробна информация по процедурата за по-

лучаване на такъв статут.

Основни видове дейности

Различните видове извънкласни спортни дейности, предлагани на учениците, могат да се групират в три основни категории:

- състезания и други спортни събития;
- дейности, свързани със здравето;
- мерки „за активен учебен ден“.

Състезания и други спортни събития

Спортни мероприятия, включващи олимпиади, спортни фестивали, олимпийски дни или първенства, често се организират от училища и други органи, занимаващи се със спорт.

Участието на учениците в подобни събития често е възможно още от първите години на началното образование. Като цяло спортните състезания започват от училищно, местно и регионално ниво и достигат до национални и международни мащаби, в които участват най-добрите млади спортисти. Подготовката включва разнообразни тренировки и изисква дългосрочна мотивация и удоволствие от активното участие в спортните състезания. Финансирането на спортните събития идва от публични средства или от частни спонсори (или и двете), като доброволческият труд също допринася за тяхната организация. В някои страни провеждането на спортни състезания може да се основава на дългогодишни традиции или те да се считат за важни национални и международни събития поради олимпийския характер на церемонията по откриване и закриване.

Именно олимпийският дух често е вдъхновение за участниците и организаторите на такъв вид събития.

В **Кипър** е създадена Олимпийска програма, чиято цел е да вдъхнови учениците да участват във възможно най-много спортни дисциплини, подчертавайки положителното въздействие на спорта

и спортуването като стремеж през целия живот. Олимпийската образователна програма насърчава олимпийски ценности и идеали.

В **Германия** Фондацията за училищен спорт и фондът за обучение на младежи за олимпийските игри (*Länder fund the Jugend trainiert für Olympia*) провеждат състезания на местно и регионално ниво, в които училищни отбори се съревновават в 17 олимпийски дисциплини. Последното състезание на национално ниво се финансира от федералното правителство и една от основните му цели е да подкрепи спорта извън задължителното образование.

През 2004 г. и 2012 г. в Гърция и Великобритания се провеждат летните олимпийски игри и двете държави предприемат специални действия по отношение на извънкласните физически дейности и спорта.

Гърция реализира програма, която предвижда образователни посещения на олимпийските обекти и дава възможност на учениците да тренират на олимпийските съоръжения.

Във **Великобритания** в навечерието на Олимпийските игри в Лондон през 2012 г. се въвеждат „Училищните игри“ с цел да се мотивират и вдъхновят младите хора от цялата страна за участие в различни спортни състезания. Игрите продължават да се провеждат и след 2012 г.

Дейности, свързани със здравето

Съществуват различни програми и проекти, свързани със здравето, които са предназначени за училищата и включват провеждане на извънкласни дейности. Някои от тях са насочени към конкретни проблеми, а други обхващат по-обща аспекти на здравето и формирането на здравословни навици в ежедневието.

В **Кипър** стартира програмата за физически дейности, благоприятстващи здравето на децата и младежите. Нейните основни цели са да се увеличат общият брой на практикуващите физически дейности и общото време за спорт в и извън училищната среда.

В **Португалия** основната цел на програмата „Песоа“ (Pessoa) в училищата от образователно ниво ISCED 1 е чрез специална методология да се насърчи здравословното хранене и да се повиши физическата активност за предотвратяване на наднорменото тегло. Програмата, освен за ученици, е предназначена и за родители.

В **Исландия** е приет проект „Училища, насърчаващи здравето“. Всички в дадено училище (включително деца и учители) взимат участие в разработването на здравната политика, включваща елементи като здравословно хранене, зъбна хигиена, движение и безопасност, психично здраве и здравословен и пълноценен начин на живот като цяло.

Мерки „за активен учебен ден“

Някои гържави са заинтересовани от разширяване на участието на учениците във физически дейности (които да са част от ежедневната училищна практика) извън учебните програми по физическо възпитание.

В много училища в **Дания** се провежда т. нар. „сутрешно бягане“ преди започване на учебните часове. В допълнение

към него е разработена и идея с името „Бягай и четни“. При нея учителят бяга заедно с учениците приблизително 20 минути, а след това всички сядат да почиват и четат още толкова време. Целта на упражнението е да се засили концентрацията на учениците.

В **Кипър** пилотната програма „Активно училищно межгучасие“ насърчава децата да участват през межгучасията във физически дейности с несъстезателен характер. Целта е да се намали насилието между учениците.

В **Австрия** програмата „Най-добрите пет в четири“ (*Die 4 besten 5*) насърчава да се правят пет физически упражнения на седмица в продължение на период от четири седмици. Те могат да се извършват преди, по време или след учебните часове. Програмата има за цел да увеличи концентрацията на учениците.

Във **Финландия** програмата „Финландски училища в движение“ (Finnish Schools on the Move) координира нови и вече съществуващи модели на действие, свързани с повече физическа активност през учебните дни.

Училищата в **Словения** могат да организират по-дълги межгучасия, предназначени за физически дейности. След излизане от класната стая децата участват в различни дейности на спортните площадки или в салона на училището.

Източник:

Physical Education at School in Europe

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/150EN.pdf

М. Луканов

ИНВЕСТИЦИОННА ПРОГРАМА „МОЯТА СПОРТНА ПЛОЩАДКА“ В ПОЛША

Една от основните задачи на полската държава е да осигурява на своите граждани възможности за практикуване на спорт, независимо от тяхното финансово състояние или социално положение, и последователно да насърчава здравословния начин на живот.

Програмата “Моята спортна площадка - Орле 2012” е важен момент от стратегията на правителството за развитието на спорта. Тя е изготвена от Министерството на спорта и туризма и стартира през ноември 2007 г. Целта, от една страна, е да се осигури на децата и младежите съвременна инфраструктура за активен спорт, както се изграждат обществени, безплатни спортни площадки със съблекални и санитарни помещения във всяка община, а от друга страна, да се намалят различията, които в тази област отдалечават Полша от европейските страни. Изпълнението на тези дейности се обуславя от значително увеличение на финансирането.

Обхватът на програмата и мащабът на нейното въздействие позволяват тя да се счита за инициатива на правителството в подкрепа на развитието на спортната инфраструктура, обслужваща местните общности. Досега прилаганите програми като “Програма за изграждане на многофункционални спортни площадки за деца и юноши” и “Близо – спортна площадка” са постигнали своята цел, а именно значително обогатяване на спортната инфраструктура в полските общини и окръзи. Въпреки това програмата “Моята спортна площадка - Орле 2012” отговаря напълно на нуждите на полското общество от гледна точка на достъп до спортни съоръжения на съответното техническо ниво.

Програмата спечелва финансиране от държавния бюджет, а възможността за по-

лучаване на безвъзмездна финансова помощ стимулира местната власт за вземане на решение за участие в нея. През 2008 г. за изпълнението на програмата са отделени 200 млн. злоти (около 50 млн. евро), а в годините от 2009 до 2012 по 250 млн. злоти годишно (около 62 млн. евро), на обща стойност 1,2 млрд. злоти (около 300 млн. евро). Благодарение на тази финансова помощ са изградени 2604 спортни комплекса в цялата страна, както и 119 пързалки в рамките на пилотната програма “Бяло орле”.

Основните цели на програмата са:

- осигуряване за децата и младежите на модерна спортна инфраструктура за активно практикуване на спорт и за физическо развитие под ръководството на спортен треньор, наречен аниматор;
- популяризиране на активния начин на живот, вкл. на семейни спортни състезания, уикенди със спорт и туризъм.

Основното условие за включване в програмата е изграждането на съоръжението да се съфинансира от бюджета на местната власт. Комплексът трябва да е общодостъпен и да се използва безплатно под надзора на аниматора.

Целевата аудитория на проекта са структурите на местното управление, които кандидатстват за участие в програмата пред съответните местни органи. Списъкът с избраните бенефициенти се предава за одобрение на министъра на спорта и туризма.

Правното основание на програмата “Моята спортна площадка - Орле 2012” е постановлението на министъра на спорта и туризма от 6 април 2009 г. за финансиране от държавния бюджет на задачи, свързани с изграждането и ремонта на спортни съоръжения и с развитието на спорта.

Потребители

Реализираните в рамките на програмата спортни площадки са в съответствие с разпоредбите, т.е. общодостъпни и безплатни.

За всеки комплекс трябва да бъде нает треньор или аниматор на програмата.

Местната власт, която е построила комплекса, отговаря за управлението му, в т.ч. за:

- техническото състояние;
- създаването на правила;
- опазването на спортната площадка.

Всички нередности във връзка с функционирането на комплекса и по-специално с техническото състояние се докладват на съответните лица.

Персонал

Проектът "Аниматор - Моята спортна площадка - Орле 2012" е допълнение към инвестиционната програма "Моята спортна площадка - Орле 2012". Основната цел на проекта е финансовото участие на Министерството на спорта и туризма чрез заплащане на труда на "аниматорите" - лица, организиращи и провеждащи спортните занимания във всички завършени обекти на програмата. Най-важното условие за участие в проекта е представянето на искане от страна на местната власт (община, област) - собственик на имота, която освен това трябва да обезпечи финансови средства, най-малко еквивалентни на субсидията на Министерството на спорта и туризма. Предложенията могат да се представят три пъти всяка година, което осигурява широки възможности за включване в поредния проект.

Аниматор - пол, възраст, квалификация

Повечето аниматори са мъже. Въпреки това може да се забележи увеличение на броя на жените, които работят като анимато-

ри. През 2009 г. те са малко над 6,5%, а през 2010 г. - над 10%.

Като се има предвид възрастовия диапазон, най-голямата група са млади хора под 30 години - около 43%. Следващите в класирането са на възраст до 40 години - около 24%. Делът на аниматорите до 50-годишна възраст и 50+ е еднъкъв - около 16-17%. Тези данни се отнасят за 2009 и 2010 г.

Проектът отчита, че най-голям е броят на аниматорите, притежаващи диплома на учител по физическо възпитание, и на тези с допълнителна правоспособност (инструктор, треньор). През 2009 г. учителите по физическо възпитание са 58%, през 2010 г. - 66% от всички регистрирани в проекта лица. Голяма група са спортните инструктори - около 32% през 2009 г. и около 28% през 2010 г. Аниматорите с треньорска диплома са 9,5% през 2009 г. и 5,7% през 2010 г.

Изпълнението на проекта подтиква структурите на местното управление към активно сътрудничество, включително дълготрайно участие в съфинансирането на труда на аниматорите, което може да се свърже със създаването на нови работни места.

Съвременните и функционални съоръжения дават възможност за изравняване на възможностите за развитие на децата и младежите, особено на тези от селските райони и малките градове. Освен това те са подходящи за използване от хора с увреждания.

Проектът има значително въздействие върху популяризирането на спортването като активен начин за прекарване на свободното време. Чрез своите дейности аниматорите насърчават децата и младите хора към активно практикуване на спорт в бъдеще.

През 2010 г. се провежда първият Общополски турнир „Орле“ за Купата на министър-председателя. През месеците септември и октомври на организираниите футбол-

ни турнири се състезават момчета и момичета в две възрастови категории. Състезанията се провеждат на четири нива; общинските и воеводските елиминации, както и финалите се играят на спортните обекти на "Орле". Като цяло събитието събира повече от 10 хиляди отбора и повече от 100 хиляди участници.

Проектът "Аниматор - Моята спортна площадка - Орле 2012" се приема много добре от местните власти (финансова помощ за поддържане на спортната площадка) и от преките участници в заниманията (професионално обслужване на площадките и организиране на спортни събития). Заниманията, извършвани на съоръженията на "Орле", стават все по-популярни, като често площадките са резервирани много дни предварително.

За реализирането на пилотния проект "Аниматор - Моята спортна площадка - Орле 2012" през 2009 г. Министерството на спорта и туризма е отпуснало средства в размер на 3,32 млн. злоти (около 830 хил. евро), а през 2010 г. те възлизат на 10,03 млн. злоти (около 2,5 млн. евро).

През 2009 г. проектът се изпълнява от 438 аниматори на 438 съоръжения на "Орле", а през 2010 г. на 1 100 спортни игрища работят 1 433 аниматори.

Изводи

Институтът по социология на Варшавския университет изготвя от името на Министерството на спорта и туризма кратък доклад "Моята спортна площадка Орле 2012 - възможност за развитие на социални дейности", в който въз основа на проучване са направени следните изводи:

1. Изграждането на съоръженията "Орле" в много от разгледаните случаи е като парче от доминото, защото възбужда обществена енергия и изобретателност, както и други промени към по-добро. Особено в по-малките градове "Орле" може да стимулира по-

голяма грижа към заобикалящата среда, околните тротоари, пейки, детски площадки, пътеки за бягане.

2. Въпреки че "Орле" по дефиниция е обект, достъпен за всички хора, на много места може да се установи господство само на една група потребители: момчета на училищна възраст и възрастни мъже. Жените, момичетата, семействата, възрастните хора и хората с увреждания също желаят да се възползват от спортната площадка. За да стане това възможно, е необходимо да се внуши на аниматорите и общинските власти убеждението, че за тях това също са целеви групи. Съоръжението "Орле" ще бъде достъпно за всички, ако на него могат да се упражняват повече спортни дисциплини и игри, а не само футбол.

3. Потенциалът на "Орле" се реализира не само чрез спортната му функция, но и от функцията на местно "читалище" на открито. То е т.нар. "трето място", различно от дома и работното място, което е от голямо значение за изграждане на социални връзки. Съществуването на "Орле" насърчава хората да провеждат съвместни събития, да се самоорганизируют. Тъй като човек не може да играе сам, се налага той да се "събира" с други хора. За да се подкрепят тези съвместни усилия, трябва да се насърчава създаването на местни нестопански спортни клубове "Орле", които по силата на закона за сдруженията могат да са страна в споразуменията за безвъзмездни средства и спонсорство.

4. Най-големият рисков фактор и заплаха за обектите "Орле" са подценяването и недостатъчните инвестиции в аниматорите. Те играят решаваща роля в използването на социалния потенциал на спортните площадки. Необходими са програми за обучение и професионално развитие на аниматори, както и за обмен на опит, идеи и конкурентни стратегии.

5. Управлението на спортните площадки

ки само от една институция, без съдействието на останалите, е в противоречие с идеята за общодостъпност. Много по-добри резултати носи сътрудничеството и общата идея за най-подходящо приспособяване на дейностите и принципите на работа към конкретната спортна площадка. Отварянето към сътрудничество с други институции и включването на жителите за консултации и съвместно вземане на решения относно "Орле" може да бъде чудесен и иновативен начин за практикуване на демокрация и гражданско общество.

6. "Орле" носи образователен потенциал - ако аниматорите (например в сътрудничество с поликлиника, неправителствена организация или местна библиотека) са добре обучени, те могат да провеждат едновременно със спортните занимания и часове за профилактиката на здравето, здравословния начин на живот и правилното хранене за много групи от хора.

Препоръки и примери за добри практики

Докладът "Моята спортна площадка Орле 2012 - възможност за развитие на социалните дейности" освен изводи съдържа и някои препоръки.

„Орлето“ не е само спортна площадка

"Орлето" е преди всичко едно общо пространство. За да се използва най-добре социалният потенциал на това пространство, трябва да се полагат грижи за изпълнението на определени необходими условия. Когато започне да се мисли, че това не е само спортна площадка, но и обществено пространство, част от което е спортната площадка, се оказва, че е важно да се полагат грижи не само за поддържане на настилката на игрището, но и за пейките за потенциалните зрители, кофите за боклук, велосипедните стойки, съоръженията за хора с увреждания.

Грижата за най-близката околност на

"Орлето" насърчава много положителни промени, но често изисква нестандартни действия и невъзможност всичко да се планира отгоре. Например някои проверки установяват, че е направена нова врата на мястото, най-удобно за хората, която обаче не съществува в основния проект. Аниматорите трябва да са наясно, че социалният потенциал на "Орлето" се осъществява също и чрез ролята му на местно "читалище" на открито, а не само на място за отгих и спортни състезания.

Примери за положителни решения, които правят спортните площадки по-достъпни и по-приятно място:

- допълнителни пейки за потенциални зрители (развитие на функцията "място за срещи");
- инвестиции в детския кът (позволява да се прекарва времето с малките деца и цялото семейство);
- създаване в околността на пътеки за бягане, открити минифитнес зали, мунискейт паркове (разширяване на функциите на "местните центрове за отгих");
- насочване на дейностите не само към децата, но и към цялото семейство (чрез добрия пример на родителите в децата се раждат редица полезни спортни навици);
- организиране на неспортни събития като конкурси за таланти, тържества, концерти, фестивали;
- провеждане на занимания, свързани със здравната профилактика, здравословния начин на живот и правилното хранене за различни социални групи, тясно свързани с дейностите на "Орлето";
- по-широко разпространяване на информацията за различните дейности не само на информационно табло, но също така и на интернет страница, в местни вестници, чрез различни промоционални дейности;
- създаване на мрежа от симпатизанти и поддръжници, някои от които могат да бъдат доброволци, води до това, че мно-

го повече хора от местната общност, а не само аниматорите, се чувстват отговорни за спортната площадка и какво се случва с нея.

Някои от основните препоръки са следните:

1. Разширяване на списъка от спортни дисциплини

Една от основните препоръки е да се привлече вниманието към ролята на развитието на различните дисциплини и да се отклони вниманието от футбола, чиято популярност е безспорна. На много места се наблюдава интерес към тенис, хандбал и ръग्би, който обаче, когато не е подкрепен от съответни действия от страна на аниматора, е обречен на изчезване. Разширяването на списъка от насърчавани дисциплини може да реши проблема с психологическите бариери пред участието в дейностите на "Орлето". Понеже всяка дисциплина има своя специфика и потенциал за привличане на други, макар по-малки социални групи от потребители. С това би се изпълнила мисията за изграждане на общинска инфраструктура и за ефективно ангажиране на всички граждани със спортна дейност. В повечето случаи аниматорите съобщават, че провеждането на по-голям брой любителски турнири в различни дисциплини е най-добрият инструмент за създаване на интерес към спорта.

Примерите за положителни решения:

- адаптиране на спортните площадки за игра на тенис;
- провеждане на занимания по основни дисциплини, различни от футбол;
- организиране на тематични дни на различни целеви групи (ден на възрастните, ден на родителите с малки деца). "Орлето" може да е сборно място за излизане в околната местност (например за група за скандинавско ходене);
- организиране на любителски волейболни турнири между съседни спортни площадки например в околната местност, които могат да бъдат насочени към жени на възраст 50+.

2. „Орлето“ като пространство за консултации

На много места ръководителите и аниматорите имат планове за разширяване на дейността на спортните площадки и по-конкретно приспособяването им за други дисциплини. Установява се обаче, че те не са консултирали планираните промени с ползвателите и тъй като спортната площадка подлежи на принудителна стандартизация, в крайна сметка се страхуват от всякакви промени. Важно е, като се спазват всички правила за изпълнението на спортната площадка, да се насърчи уникално приспособяване и изменение на терена на "Орлето". Отварянето към становищата и решенията на гражданите по въпроса за развитието на спортната площадка е отлично упражнение по участие в демокрация на местната общност. Хората със сигурност имат желание да се включват в проектирането на малки промени, те могат също така да дават израз на спортните си интереси и да влияят на предложенията относно заниманията на спортните площадки. Тези консултативни дейности изискват от ръководството на съоръжението отвореност за сътрудничество с институция или местна организация, което ще помогне за провеждане на групески консултации или работни срещи с жителите.

3. Упражняване в сътрудничество

За да се отговори на очакванията за възможно най-широк достъп на спортните площадки, си струва тяхното управление да стане предмет на усилията на повече местни институции и организации. При извършване на проучването са установени примери за сътрудничество на няколко институции, които не само съвместно организират мероприятия на "Орлето", но също така участват в някои разходи, свързани с функционирането на спортната площадка. "Орлето" като едно общо пространство е интересен адресат на спонсорство. Местният бизнес може да финансира награди за любителски състезания, в които вземат участие например отбори на служителите. Общината

трябва да се отвори за съвместна работа с третия сектор или Общинските центрове за социални грижи - чрез организиране на дейности за децата, които са под опека на тези институции. Добра идея е да се сътрудничи с областните бюра по труда. "Орлето" е чудесно място за натрупване на професионален стаж, както и полагане на доброволен труд, което понякога е етап за връщане на безработните на пазара на труда.

Примерите за положителни решения:

- съвместни турнири, организирани от Градския център за спорт и възстановяване (Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji – MOSiR) и Областния център за подпомагане на семействата (Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie – PCPR), или друг орган на местно самоуправление;
- партньорство с местния бизнес (организиране на турнир за служителите в замяна на осигуряване на награди за деца, които участват в други събития);
- сътрудничество с местни организации от третия сектор за организиране на тематични събития като например относно околната среда или доброволческата дейност за възрастни хора;
- организиране на дейности за местната общност в областта на здравната профилактика, здравословния начин на живот и правилното хранене (например в залите на партньорските организации, а не задължително на спортните площадки "Орле");
- провеждане в сътрудничество с местните неправителствени организации и местните медии на "консултативни народни увеселения", на които може да се съчетае спортното събитие на площадката със събирането на гласове и мнения по важни въпроси от местно значение;
- ангажиране в дейностите на "Орле" на хора, които са в процес на социално включване, например безработни, бездомни, пенсионери или хора в процес на пенсиониране, като това се извършва в сътрудничество с други институции, занимаващи се с активизиране;

- създаване на местни нестопански спортни клубове "Орле", които по силата на закона за сдруженията могат да са страна по споразуменията за безвъзмездни средства и спонсорство. Освен това членството в такива клубове би създавало чувство за принадлежност и отговорност на всички участници, като се започне от децата.

4. Инвестиране в умения и лидерски качества на аниматора

Аниматорите, като най-важният фактор за успех на "Орлето", трябва да са обект на редица действия, подобряващи техните умения, даващи възможност за обмен на опит и натрупване на знания и идеи.

Насърчаването на аниматорите, на първо място, трябва задължително да става чрез специализирано обучение. Аниматорите са разнообразна група по отношение на умения, така че те трябва да могат да избират от предложенията за обучение тези елементи, които считат за най-полезни за своето бъдеще. На второ място, би било много полезно да се създаде основен пакет с информация (разширена брошура, кутия с инструменти) в областта на аниматорските функции и методи на "Орлето", които биха могли да им помогнат да разберат мисията на спортните площадки и в същото време да им дават примери за готови решения. Аниматорите трябва да са информирани и да си сътрудничат с всички местни партньори на "Орлето", като целта е да се разработят начини за делегиране на отговорности на представители на други институции, а не само да се прибавят задължения на аниматорите.

Примери за положителни решения:

- основната брошура с примери на интересни дейности, които могат да се приложат на "Орлето", е насочена към всички аниматори;
- организиране на разнообразни курсове за обучение като лидерство, набирание на средства, идентифициране на местните нужди, набирание и управление на доб-

- роволци, работа с хора с увреждания;
- създаване на портал за аниматори (или подстраница на съществуваща и разпознаваема страница) с примери за дейности и интересни събития, решения на често срещани проблеми. Порталът трябва да даде възможност за обмен на знания между аниматорите и да се създаде общност;
- сътрудничество на аниматорите с местните лидери - не само от спортния, но и от социалния и неправителствения сектор;
- организиране на национално равнище на конкурси за най-добро мероприятие на "Орлето", "Аниматор на годината", най-висока посещаемост, като едновременно с това се организира и годишна тържествена вечеря.

5. Иновации в управлението на Орлето

Важно звено в развитието на "Орлето" е местната власт, както и институцията, управляваща обекта. Не само аниматорите се нуждаят от достъп до иновативни знания в областта на разширените функции на спортните площадки. Дейностите за обучение следва да включват и представители на местната власт, отговорни за дейността на "Орлето". Без подкрепата и разбирането от формалните собственици не може да се говори за ефективно и устойчиво развитие.

Примери за положителни решения:

- включване на представители на местната власт/MOSiR в процеса на обучение на аниматори (с акцент върху обучението в областта на набиране на средства, принципите и ползите от местното сътрудничество по отношение на спортните площадки, ефективната подкрепа на дейностите на спортните площадки);

- издаване на брошура с примери за интересни дейности, които могат да се провеждат на "Орлето", насочени към управляващата институция;
- създаване на страница на портала на аниматорите, насочена към институциите, управляващи спортните площадки;
- специална програма за обществено допитване относно предложенията на "Орлето" и промените в неговата заобикаляща среда;
- промяна на механизма за оценяване на дейностите на аниматорите – само броят на участниците и събитията е недостатъчно и не позволява да се установи "социалният" аспект на функционирането на спортните площадки. Отчитането на дейностите може да се направи чрез портала.

Клуб „Орле“ - стъпка по стъпка ...

От гледна точка на перспективата на спорта "Орле" е преди всичко модерен спортен комплекс, на който могат и трябва да се изпълняват образователни спортни програми за деца и млади хора като футбол, баскетбол, волейбол. За тази цел трябва да са подготвени кадрите и официалните структури, които могат да са страни по грантови споразумения или местно спонсорство. Доказана организационна форма, действаща по правило към училищата, са ученическите спортни клубове. Клубовете „Орле“ могат да са точно такава формална структура, позволяваща създаването на секции и отбори и набирането на средства за редовно обучение и закупуване на оборудване.

Развитието на движение на симпатизанти и поддръжници около клубовете „Орле“ означава, че все повече хора от местната общност се чувстват отговорни за своята спортна площадка и какво се случва на нея.

Източник: Opis programu

<http://orlik2012.pl/index.php/programme-description>

Н. Колева

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПОДКРЕПА НА СПОРТА В УЧИЛИЩАТА И СЪТРУДНИЧЕСТВОТО ИМ СЪС СПОРТНИТЕ КЛУБОВЕ В БЕРЛИН

В съответствие с духа на "Съвместните препоръки за действие на Постоянната конференция на министрите на образованието и културата на провинциите във Федерална република Германия (КМК) и Германската олимпийска спортна федерация за развитие на училищния спорт" през 2004 г. е подписано споразумение за сътрудничество между Сената за образование в Берлин, Спортната федерация в Берлин и Младежки спорт-Берлин, което се конкретизира и разширява с допълнително рамково споразумение през 2010 г.

С документа "Спорт в училище - сътрудничество между училищата и спортните организации" училищата в Берлин получават насоки за целенасочени и качествени предложения за съвместно сътрудничество между училищата и спортните клубове и асоциации.

Това е практическо ръководство, което може да даде на училищата и спортните организации ориентираща рамка и идеи за партньорство. Разделено е на пет основни части. В четвъртата част са разгледани допълнителните възможности за подкрепа и сферите на сътрудничество:

- ✓ *Образование и квалификация;*
- ✓ *Помощен персонал чрез Доброволна социална година в спорта;*
- ✓ *Подкрепа от спортните клубове за фестивали и игри в училищата;*
- ✓ *Интеграция чрез спорт;*
- ✓ *Мобилни екипи за социално-възпитателна работа с младежите в риск;*
- ✓ *Кик спортове срещу младежката престъпност;*
- ✓ *Локални Младежки спортни клубове;*
- ✓ *Социална дейност в училищата, ориентирана към спорта.*

Образование и квалификация

Спортната федерация на Берлин (LSB) и Младежки спорт-Берлин (SJB) управляват

двете образователни институции - **Спортното училище** и **Центъра за обучение**, които предлагат разнообразни начини за квалификация и образование в сферата на сътрудничеството между училищата и спортните организации. Предложенията могат да се намерят в ежегодната образователна програма в текуща версия.

Спортното училище на Спортната федерация на Берлин покрива широк кръг от сдружения в системата за обучение, подготовка и продължаващо образование в рамките на насоките на Германската олимпийска спортна федерация. Те включват базово обучение на инструктори, както и подготовка и продължаващо образование на спортните учители в училищата. Така участващите спортни федерации и Спортното училище подкрепят учителите в тяхната професионална практика.

Ежегодно се провеждат училищни спортни дни, които са много желани. На заседанията се обсъждат нови методологии и учебни програми, както и най-новите тенденции в спорта.

В спектъра от възможности се включват и обучителните семинари за инструктори, които работят в интегрираните средни училища. Става въпрос за предоставяне на социални умения за работа с разнородни групи и различна физическа годност.

Центърът за обучение на Младежки спорт-Берлин е подпомогнат от Сената по въпросите на образованието, науката и научните изследвания и е орган за извънкласното образование на младите хора. Работи се по **три главни направления**.

В основата са **седмичните семинари**, които се провеждат в училище интернат с включено настаняване и пълен пансион. Те обхващат ученици на 12 и повече години и са свързани с начина им на живот и ежедневни-

те проблеми в училището, обществото и свободното им време. Младите хора имат възможността да дискутират определена тема по работни и проектни групи в рамките на няколко дни. Предложенията за теми са разнообразни - "Социални умения и комуникация", "Здраве, хранене и спорт", "Превенция на насилието (обучение за разрешаване на конфликти и спорове)", "Професионално ориентиране и кандидатстване", "Наркомании и превенция на наркотиците" и много други. Има и възможност всеки да предлага тема от училищното всекидневие. Семинарите се допълват от атрактивни предложения за движение и спорт. На заинтересованите училища се препоръчва ранно записване и уговорка с центъра, тъй като желаещите са много.

Друг акцент са семинарите за мотивация и обучение на младите хора за участие в граждански и доброволчески дейности. На ученици на 14 и повече години, които желаят да подпомагат организацията на спортните събития в училищните спортни клубове и различни спортни сдружения, се предлага няколкодневно обучение за спортни асистенти. А тези над 16 години могат да придобият квалификация за ръководители на младежки групи (т. нар. карта Juleica).

Обучение на ученици за спортни помощници на място в училището – центърът, съвместно с други местни организации и институции, стартира, първоначално временно, пилотен проект под наслов „Ученици се учат на отговорност“. Целта е обучение на спортни помощници, които самостоятелно да насърчават съучениците си за спортни инициативи извън класната стая. В практически ориентиран курс от 30 елемента учениците научават как да се използват големите междучасия, обедните почивки, свободните часове и училищните празници за спортни занимания. Това играе роля на здравна профилактика, намалява броя на злополуките и насърчава личната инициатива и отговорност на учениците.

Важно място заемат и **събитията за**

допълнително обучение и конференциите за доброволци и щатни служители в областта на младежкия спорт. Дават се основни умения в областта на подобряване на здравето, физическото възпитание и психомоториката и се предлагат разнообразни идеи и предложения за повече движение в и след училище. Вниманието е насочено към методите за работа и грижи за децата, допълнени от съвети и указания за ориентиран към движение учебен ден, както и за интегрирането на движението в преподаването на други предмети. Предлагат се и разнообразни практически идеи.

В Олимпийския парк в Берлин има въже-на градина, където се организират социални тренировъчни курсове, особено за ученици и социално слаби младежи от институции. „Градината“ е съоръжение за преодоляване на препятствия, изградено от гънери, стоманени кабели и дървени елементи и достига височина до 12 метра. Тя е предложение за хора, които искат да се подготвят за предизвикателствата на живота в екстремни условия. Под ръководството на квалифицирани и отговорни треньори може да се усвоят социални умения като работа в екип, отговорност, сътрудничество и взаимопомощ.

Помощен персонал чрез Доброволна социална година в спорта (FSJ)

Доброволната социална година се организира от Младежки спорт-Берлин. Всяка година около 120 младежи се обучават в над 100 спортни организации с нестопанска цел, като учебната година се провежда обикновено в периода след завършване на училище до започване на следване или друг курс на обучение.

Участниците в FSJ обикновено са силно мотивирани и често имат добри спортни квалификации, придобити в училищата и спортните клубове, като например карта за ръководители на младежки групи (Juleica) и лиценз за инструктори. Така се създават условия, компетентни и добре подготвени доброволци да се включат в сътрудничеството

на спортните организации с училищата. Младите хора са гъвкави и многофункционални. Те могат да поемат подкрепящи и помощни функции като организационна подкрепа на професионалните спортни дейности, задачи по подготовката, а също и функция на помощник-треньори. При желание и наличие на лично време доброволците могат и самостоятелно да ръководят спортни групи.

Подкрепа от спортните клубове за фестивали и игри в училищата

Спортната федерация и Младежки спорт-Берлин допринасят за атрактивността на игри, спортни и училищни инициативи с предоставянето на различни услуги и необходимите за тях професионалисти.

Спорт-мобил е атракция за децата във всяко по-голямо училищно събитие. Разполага с устройство за катерене и надуваем замък, които осигуряват много упражнения и забавления. Други модули са олимпийският тур и творческият пазар.

Турнето Olympic се състои от до 10 станции, където деца до 12-годишна възраст могат да упражняват различни движения и задачи за сръчност. Творческият пазар е „улица за занаяти и грим“, децата са занимавани, но може и сами да се упражняват. Модулите са на разположение в събота и неделя след своевременно подадено заявление и срещу разходи за възстановяване, по правило със съпровод от доброволец.

Инфо-Мобил може да се използва като подвижен информационен щанд. Ванът е оборудван с мобилна озвучителна система, която се управлява от наетия персонал. Превозното средство разполага и с презентационно табло с информационни материали.

Интеграция чрез спорт

Интеграция чрез спорт е програма на Германската олимпийска спортна федерация, подпомагана от Федералното министерство на вътрешните работи. Основната цел на програмата е да подпомогне социалното включване на деца, младежи и техните се-

мейства с имигрантски произход в обществото и в организирания спорт. Спортът обаче не се разглежда като изолиран елемент, а в контекста на градското пространство и социалния подход в интеграцията. При взаимодействие с другите институции спортът трябва да насърчи уменията на общностите и участието им в социалния живот на квартали и жилищни райони с концентрация на имигранти и свързаните с тях социални проблеми. В проекта работят всяка година около 20 т. нар. основни клубове и още около 30 асоциации, за които въпросът за интеграцията на имигрантите е от особена важност. Страховете на хората и барериите пред тях трябва да се сведат до минимум в съвместните дейности. Не е нужно например човек непременно да е член или да стане член на някое дружество, за да взема участие в различните инициативи. Възможностите за срещи на хора от различни социални, културни и етнически среди чрез спорта е първата стъпка от постоянното разширяване на мрежата от партньори за сътрудничество (спортни клубове, училища и други доброволни организации за младежта и т.н.).

Мобилни екипи за социално-възпитателна работа (на място) с младежите в риск

Следващите направления и проекти за спортни и социални дейности за работа с младежта се подгържат от Сената по образованието, науката и научните изследвания. Те са под попечителството на Обществото за спорт и младежка социална дейност (GSJ- gGmbH), създадено от Младежки спорт-Берлин, което трябва да осъществява спортни дейности в комбинация с други форми на социална работа. Те са насочени, не само, но предимно към деца в неравностойно положение и млади хора в социално натоварените квартали. Всички организации и проекти са в тясно сътрудничество със спортните клубове и училищата в съответната сфера на дейност.

Мобилен екип за развлекателни спортове - екип от спортни педагози, работи съвместно със спортни клубове, училища и младежки центрове. Неговата задача е подкрепяна на спортните клубове при разработването на предложения за развлекателни и ориентирани към укрепване на здравето спортове, извън традиционните тренировки за състезания, както и на сътрудничество между училищата и спортните клубове. Това включва съдържателна, концептуална и практическа помощ в планирането и изпълнението на инициативи за приключенски и ориентирани към здравето спортове, както и най-новите тенденции в тях. Мобилният екип за развлекателни спортове предлага съвети, практическа помощ и организация на място в клубове и училища.

Мобилен екип стрийтбол - организира социално-възпитателна работа с младежите в риск (аутрич) на улицата и на обществени места в Берлин. Тя е насочена към младите хора, които прекарват времето си най-вече (на улицата) в неформални ситуации и е опростената версия на баскетбол. Тук на преден план е помощта за развиване на самоусъвършенстването и самоорганизацията. Младите хора са поставени в ситуации, в които трябва да впрегнат собствените си сили и по този начин да поемат отговорност за себе си и за другите. Организиран в сътрудничество с баскетболната асоциация в Берлин, годишните турнири по стрийтбол в училищата са много популярни. Освен това учениците се включват и в подходящи курсове за обучение като доброволци - организатори и помощници.

Провеждането на стрийтбол нощи е друг акцент на този мобилен екип. Нощните игри се организират през почивните дни в официалните спортни зали на града, придружени от музикални и културни събития. Те са привлекателна алтернатива на "мотаенето" по улиците и чувството на неудовлетвореност и скука, особено за младите хора, които не могат да си позволят скъпоструващи занимания в свободното време.

Мобилен екип за оформяне на експериментални пространства – състои се от ландшафтен архитект, възпитател и социален работник. Занимават се и с аутрич, но от гледна точка на институционалната и социално-пространствената промяна в живота на децата и юношите. Екипът отива в училищата и в жилищните райони, за да се запознае с ежедневието на децата и младите хора, с цел да се създадат повече възможности за игра, движение и спорт. С участието на младежите и като се вземат предвид съответните им интереси, се разработва план за ремоделиране на подходящи места в двора на училището или в местния квартал. Следват тестване и уточняване на осъществимостта, финансирането и изпълнението на плана с всички заинтересовани страни като например училищни директори, мениджъри в агенции или жилищни асоциации. В случай на положителен резултат, чрез подходящи задачи и конкретни педагогически насоки, младите хора участват и в процеса на проектирането, строителството и изграждането на спортни площадки и игрови съоръжения. По този начин например се появяват вече многобройните и евтини подобрения на жилищната среда или на училищните площадки - кули за катерене, каменна стена, BMX-паркур или рампи за кънки.

Кик спортове срещу младежката престъпност

Проектът KICK - Спорт е създаден като пилотен от Младежки спорт-Берлин в сътрудничество с полицията. Това е първична профилактика за предпазване на деца и младежи от престъпления чрез спорт и социални методи. Тийнейджъри в риск (регистрирани вече в полицията) се привличат от разследващите полицаи като доброволци към проекта. Те осмислят свободното си време, като вземат участие в инициативите на спортните клубове. Освен това получават и индивидуални съвети и предложения, ориентирани към ежедневието им.

Заедно с полицията KICK - Спорт провежда в училищата седмици и дни на превенция.

Дискутират се въпроси като престъпност, ненасилствено разрешаване на конфликти и подобряване на здравето, организират се семинари против насилието и за обучение на медиатори.

Локални Младежки спортни клубове (Die SportJugendClubs - SJC)

Младежки спортни клубове (МСК) са места за отгих и развлечения в квартали с неравностойно социално положение. В центъра на вниманието са спортни дейности, които се провеждат или на място, като се използват прилежащите спортни съоръжения, или в сътрудничество със спортни клубове и училища. Съпътствани са от социално-културни дейности, проекти и събития. МСК обикновено са насочени към младите хора, които не са обвързани с един спортен клуб. Всеки клуб има свой специфичен профил, като предложенията му отчитат характеристиките на социалното пространство и новите тенденции в спортната дейност с младежи. Когато няколко клуба имат общи цели, те работят заедно според възможностите си.

Спортни центрове за момичета (MädchenSportZentren – MSZ)

Спортни центрове за момичета са базирани на основната концепция на МСК, но са обвързани само с необходимата за специфичния пол работа. Те предлагат спортни занимания, упражнения и комуникационни ус-

луги, насочени към интересите на момичетата и младите жени. Това включва гимнастика, танци, както и тематични занимания и ролеви игри. Предвижда се също така гостъп и за участници, които по принцип не се интересуват от спорт и не се занимават с каквито и да е упражнения. Както при МСК, така и тук всеки център е с конкретен профил и когато се наложи, те си сътрудничат.

Социална дейност в училищата, ориентирана към спорта

Увеличаването на социалните проблеми в големия град дава основание на берлинския Сенат по въпросите на образованието, науката и научните изследвания да инициира програмата "Младежки социални дейности в училищата". Програмата има за цел, на първо място, да се подобри мотивацията и социалното поведение на учениците. На второ място – като се отдели по-голямо внимание на професионалната ориентация, да се намали времето на прехода от училище към образование, професионално обучение или заетост.

Социалните работници на Обществото за спорт и младежка социална дейност (GSJ) развиват дейност в няколко избрани училища. Те работят за насърчаване на социалните умения чрез спорта и с участието на родители, учители, младежки служби и други партньори.

Източник:

„Sport macht Schule - Kooperation von Schulen und Sportorganisationen“

http://www.gsj-berlin.de/pictures/Sport_macht_Schule_web.pdf

Л. Дърмонова

ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ

„МЛАДЕЖТА ТРЕНИРА ЗА ОЛИМПИАДАТА“

Един от проектите на Германската фондация за училищен спорт, чиято цел е насърчаване на извънкласния спорт, е „Младежта тренира за Олимпиадата“ (Jugend trainiert für olympia - JTFO). Образователните органи на всичките 16 провинции в Германия, Германската олимпийска спортна федерация и участващите 15 спортни асоциации работят заедно за планирането и осъществяването на проекта под егидата на Германската фондация за училищен спорт.

„Младежта тренира за Олимпиадата“ е национално училищно спортно състезание и се базира на единна възходяща система в пет нива - започва с градски и окръжни финали, минава през междинни етапи, следват областните финали, отделните провинции и завършва с националните финали. Като отборно състезание то е отворено за всички основни училища и гимназии в 16-те провинции на федералната република. Могат да участват талантливи момчета и момичета на възраст от 8 до 19 години. Участието е доброволно, но е възможно само в училищни отбори. Състезанието е разделено на възрастови категории и има стандартна и допълнителна програма.

Програмата се обявява официално всяка година. Понастоящем се провежда в пет възрастови групи - основно разделени на момичета и момчета - в 17 спортни дисциплини, които са стандартната програма на федерално ниво. В отделните провинции се предлагат и допълнителни спортове, в които победителите са на ниво провинция.

„Младежта тренира за Олимпиадата“ в дати и факти:

- със своите около **800 000 участници** е най-голямото училищно спортно състезание в света;
- стартира **през 1969 г.** като инициатива на **списание „Щерн“ („Stern“)** - на главния редактор и издател Хенри Нанен, председателя на Националния олимпийски комитет (НОС) Вили Дауме и Постоянната конференция на министрите на образованието и културата на провинциите във Федерална република Германия (КМК);
- започва със спортовете **лека атлетика и плуване** като конкурс за таланти във връзка с **Олимпийските игри в Мюнхен през 1972 г.**;
- предлага на учениците възможности да придобият **опит в конкуренцията** още в училищната среда;
- усвояват се, наред с другото, положителни ценности като **справедливост, отборен дух, ентузиазъм**;
- на национално ниво е **под патронажа на действащия федерален президент**; последните два финала в Берлин са под егидата на кмета на Берлин, за зимния финал е отговорен спортният министър на съответната провинция домакин;
- **трамплин от училищния спорт** към спортна и състезателна дейност в клу-

бове и асоциации;

- дава възможност на финалистите да участват в **Световното училищно първенство (ISF - University World Championships)**;
- среща спортните таланти **със световни и олимпийски шампиони**;
- мотивира, открива и насърчава **бъдещите олимпийци**;

- броят на учениците, които участват в състезанието и след това намират **призванието си в професионалния спорт**, е огромен;
- **“ковачница за таланти”**, откъдето тръгват многобройни елитни спортисти - едни от най-известните сред тях са плувците **Михаел Грос** и **Франциска Ван Алмсик**, лекоатлетката **Хайке Хенкел**, тенисистът **Борис Бекер**.

Източник:

JTFO: Jugend Trainiert für Olympia

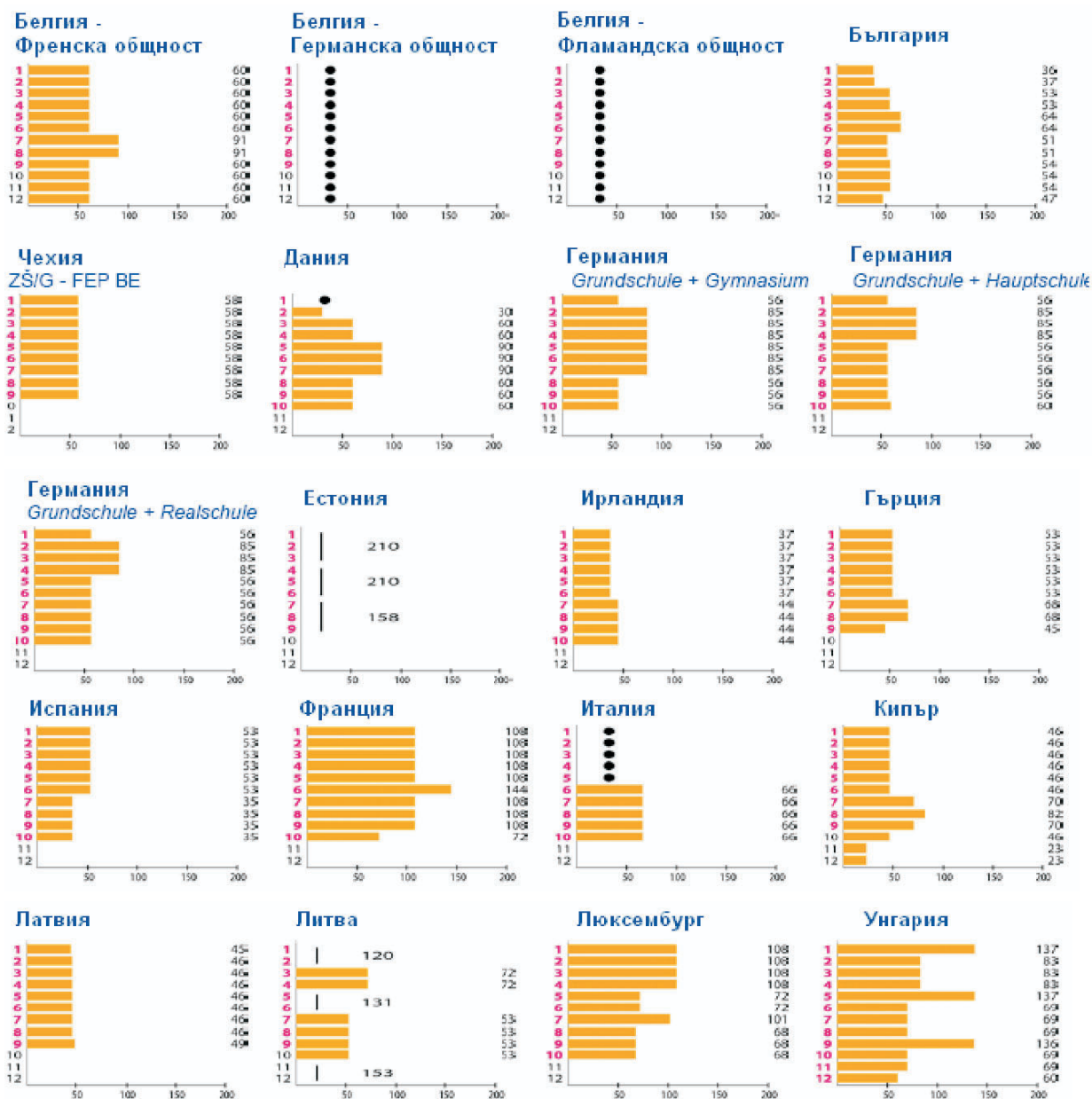
<http://www.jtfo.de/home/?L=0>

Л. Дърмонова

ЦИФРИ И ФАКТИ

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО МИНИМАЛНО УЧЕБНО ВРЕМЕ ПО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ В ЗАДЪЛЖИТЕЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ЕВРОПА ПРЕЗ 2012-2013 УЧЕБНА ГОДИНА

● гъвкав график

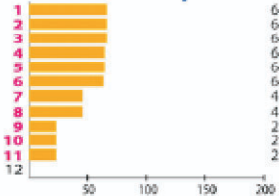
I x брой на препоръчителните часове в отделни учебни години

Хоризонтална ос: годишен брой на часовете

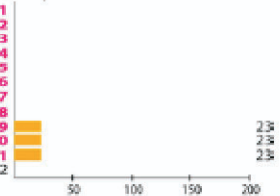
Вертикална ос: класове

**ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО МИНИМАЛНО УЧЕБНО ВРЕМЕ ПО ФИЗИЧЕСКО
ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ В ЗАДЪЛЖИТЕЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В
ЕВРОПА ПРЕЗ 2011-2012 УЧЕБНА ГОДИНА**
(продължение)

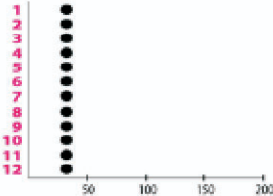
Малта *Primary and College
Secondary Schools*

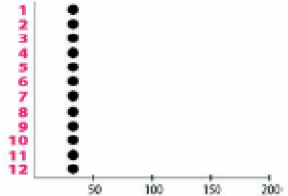
Малта *Area Secondary
schools (gradually being phased out)*

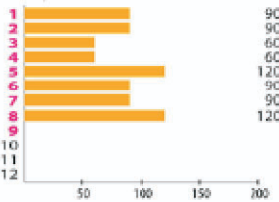
Холандия *Primary and HAVO+VWO*

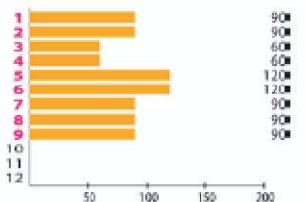
Холандия *Primary and VMBO*

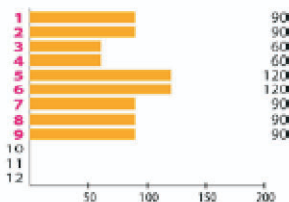
Австрия *Volksschule and
Neue Mittelschule*

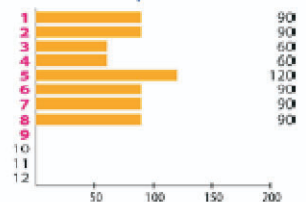
Австрия *Volksschule and
AHS (Gymnasium)*

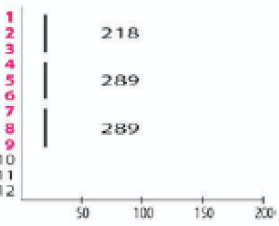
Австрия *Volksschule and
AHS (Realgymnasium)*

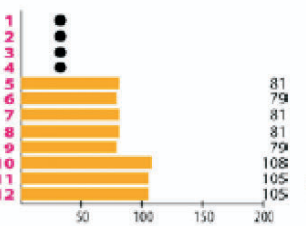
Австрия *Volksschule and
Hauptschule*

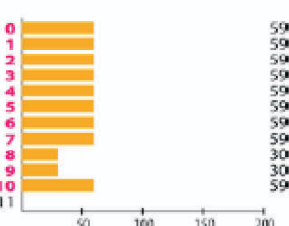
Полша

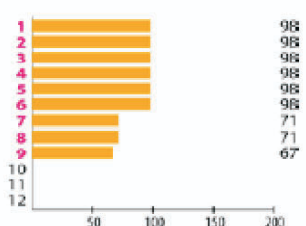
Португалия

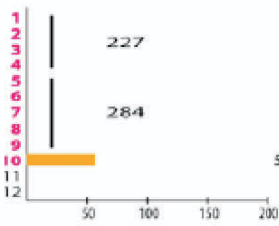
Румъния

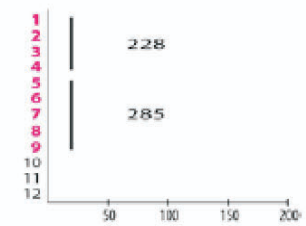
Словения

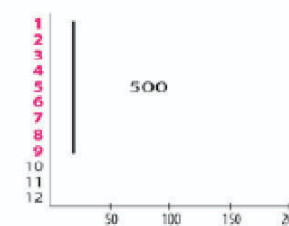
Словакия

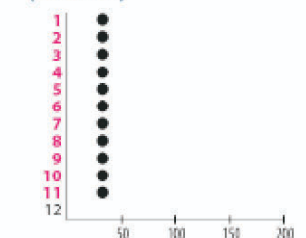
Финландия

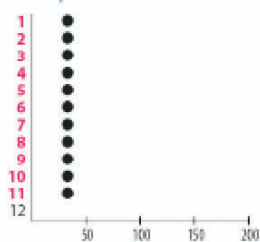
Швеция

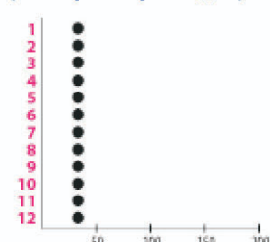
**Великобритания
(Англия)**

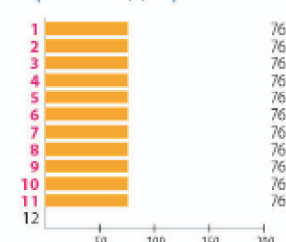
**Великобритания
(Уелс)**

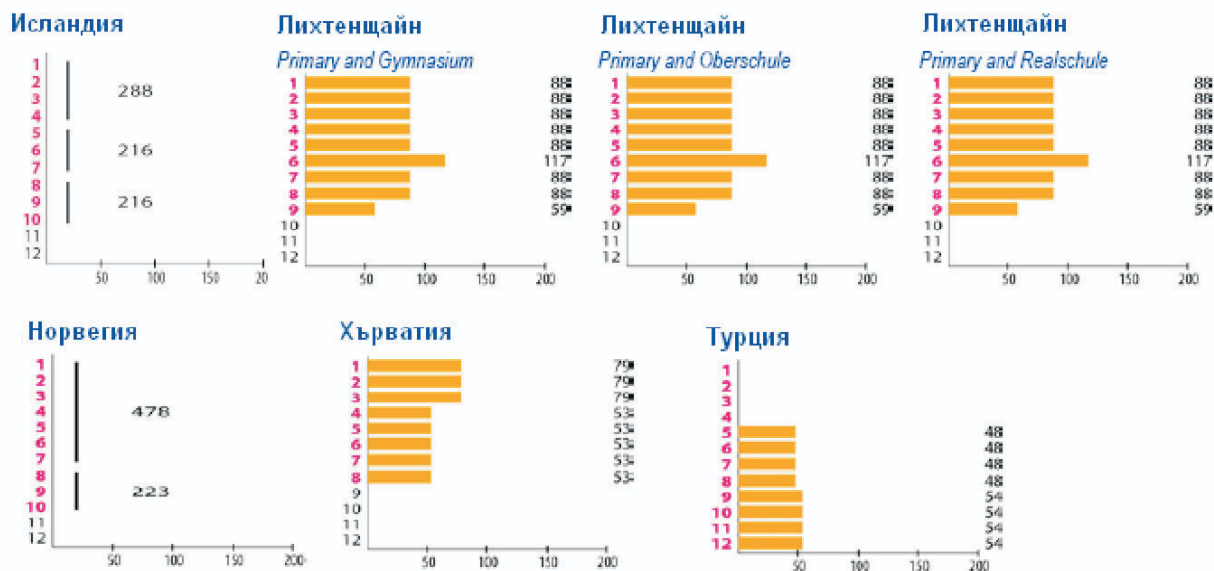
**Великобритания
(Северна Ирландия)**

**Великобритания
(Шотландия)**

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО МИНИМАЛНО УЧЕБНО ВРЕМЕ ПО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ В ЗАДЪЛЖИТЕЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ЕВРОПА ПРЕЗ 2011-2012 УЧЕБНА ГОДИНА (продължение)

● гъвкав график

I x брой на препоръчителните часове
в отделни учебни години

Хоризонтална ос: годишен брой на часовете

Вертикална ос: класове

Източник:

Recommended Annual Taught Time in Full-time Compulsory Education in Europe 2012/13
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/taught_time_EN.pdf

М. Стоянова

НАЦИОНАЛНИ СТРАТЕГИИ И ШИРОКОМАЩАБНИ ИНИЦИАТИВИ ЗА ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ В ЕВРОПА, 2011-2012 ГОДИНА

ДЪРЖАВА	СТРАТЕГИИ/ ИНИЦИАТИВИ	НАИМЕНОВАНИЕ
Австрия	Национална стратегия	Стратегия за детско здраве от 2011 година - основните ѝ цели са свързани с физическото обучение и спорта и тяхната възможност за подобряване на ключови умения при децата и по-растващите. Образованието да се използва като ключов фактор за подпомагане на здравето, приканвайки младежите да участват по-активно в спортни дейности и да придобиват здравословен начин на хранене.
	Широкомащабни инициативи	Училищни спортни игри – в инициативата се включват най-добрите отбори и състезатели в 25 дисциплини. Тя съдържа силни културни елементи като церемония по откриване и закриване и дава възможност на учениците да участват в нейната организация и в различни доброволчески дейности; Програма „Здравословно училище“ от 2007 година - основните ѝ цели са по-добро физическо състояние по време на часовете, по-добри уроци в резултат на по-освободена учебна програма, повишаване на физическата дейност на учениците през свободното им време и по-добро сътрудничество между училищата, спортните клубове и федерациите.
Белгия (Германска общност)	Широкомащабна инициатива	Програма за спортуване в училище, 2011-2012 година (Schulsportprogramm, 2011-12) – включва всички инициативи, които подкрепят физическото възпитание в училище, включително учебни и извънучебни дейности (училищни шампионати и училищни спортни дейности на национални и международни срещи, работа с клубове и асоциации, събития за солидарност, обучение на учители и други).
Белгия (Фламандска общност)	Национална стратегия	Стратегия за организиране на спорта в училище през периода 2009-2014 година – основните политически области са: а) иновация, планиране и разработване на спорта в училище; б) насърчаване на взаимодействието между учебния предмет “физическо възпитание” и спортните дейности в училище, от

		една страна, и местните спортни инициативи, които се стремят към целогодишна спортна активност, от друга страна; в) организиране на извънучилищни спортни дейности в предучилищното, основното и средното образование.
България	Национална стратегия	Национална стратегия за развитие на физическото образование и спорта в Република България, 2012-2022 година - има за цел да увеличи броя на хората, които са заети в спортни дейности от всички възрасти, независимо от техния социален, икономически, здравен и полов статут. Стратегията има за цел и да популяризира сред младежите участие в спортни дейности, обогатяване на извънкласните занимания и увеличаване на финансирането на училищните дейности.
Великобритания (Англия)	Национална стратегия	Стратегия за младежки спорт „Създаване на спортни навици“ през периода 2012-2017 година – тя е ключова част от 5-годишната програма за младежки спорт, която има за цел да спази обещанието, че Олимпиадата и Параолимпиадата в Лондон от 2012 г. оставят достойно наследство. Основните амбиции на стратегията са създаване на състезателен спорт в училищата, подобряване на връзката между обществените спортни клубове и училищата, работа с сържавните органи в областта на спорта, както и с обществените и доброволческия сектор.
	Широкомащабна инициатива	Училищни игри през периода 2010-2015 година - всички училища имат възможност да създават годишен календар с около 30 възможни спорта, чието специално предназначение е да мотивира младите хора да участват в състезания в училищни и извънучилищни форми. Тези събития се провеждат на различни организационни нива - местни, регионални и национални. Всички спортове, включени в училищните игри, имат състезателни формати, които позволяват участието на младежите със специални потребности. За първи път почти половината училища могат да предложат спорт на тези групи от хора в Англия. Спортните игри имат и силен културен елемент чрез церемонията по откриване и закриване. Предлага се възможност на учениците да участват в организацията, съдийството и добро-

		<p>Волчески дейности. Училищните игри се провеждат на национално ниво, местната организация се подпомага чрез партньорство. Националната организация е резултат от сътрудничеството на Министерството на културата, медиите, Спорт Англия, Националната параолимпийска асоциация и Фонда за младежки спорт.</p>
<p>Великобритания (Северна Ирландия)</p>	<p>Национална стратегия</p>	<p>Стратегия „Спортът има значение – стратегия на Северна Ирландия за спортни и физически игри, 2009-2019 година - стратегията има за цел да предложи на всяко дете над 8-годишна възраст възможността да участва поне 2 часа седмично в извънучебно занимание по спорт или физкултура. Стратегията препоръчва установяване на данните за броя на децата в задължителна училищна възраст, участващи в тези гвчасови тренировки.</p>
	<p>Широкомащабна инициатива</p>	<p>Кампания „Activ8” от 2009 година - рекламира осем стъпки за насърчаване на физическата активност на децата от началното училище. Обяснява се значението на здравословното и балансираното хранене. Осемте стъпки са: движение на тялото, отборна игра, създаване на игра, участие на семейството, добро хранене, излизане на открито, лидерство и оценка на постигнатите успехи. Изработени са разнообразни програми, които подкрепят тези стъпки.</p>
<p>Великобритания (Уелс)</p>	<p>Национални стратегии</p>	<p>20-годишна стратегия за спортна и физическа активност през периода 2005-2025 година - насочена е към здравето на нацията и грамотността за физическата активност на учениците. Тя акцентира върху ролята на физическото възпитание като начин за подобряване на физическото и умственото здраве, както и значението на спортните съоръжения. Следващите цели са да се подобри квалификацията на професионалистите и доброволците, както и да се намерят иновативни начини за осигуряване на участие;</p> <p>Стратегия „Създаване на активен Уелс” през периода 2009-2020 година - стратегията е насочена към физически активните деца и младежи. Целта е да се насърчат към физическа активност, която да подсили доброто здраве и дългия живот.</p>

	<p>Широкомащабни инициативи</p>	<p>Програма „Драконов спорт“ - предназначена е да предложи на децата на възраст от 7-11 години приятни и весели възможности за спорт. Осигурява условия за обучение, развитие на умения и подходящи състезания, ползвайки игри за възрастни, които са специално адаптирани към техните нужди и умения. Предлагат се осем спорта: ръग्би, лека атлетика, крикет, футбол, хокей, нетбал, тенис и голф. Програмата се подпомага от широка гама учебни материали и екипировка, има специално заделени средства за набирането на доброволци - родители, учители и треньори. Програмата набляга върху използването на тези ресурси, създавайки възможности за игри на открито, по време на учебните занятия и вътре в общността. Всички ресурси са съвместими с учебния план, така че училищата и учителите могат да ги използват по време на обучението по физическо възпитание;</p> <p>Програма “5x60” през периода 2009-2020 година - цели увеличаването на броя на децата в средното училище, които участват в спортни и физически занимания с минимална продължителност 60 минути пет пъти седмично. Инициативата предлага повече възможности за извънучебни занимания по спорт и физкултура за децата от основното училище и допълва образованието по физическо възпитание в училищата. Предлага широка гама от дейности за всички деца, независимо от тяхното ниво на умение. Ключов принцип е, че децата сами избират дейността, в която искат да участват - различни състезателни спортове, но и неформални дейности - танци, аеробика, занимания на открито и други;</p> <p>Програма „Физическо възпитание и училищен спорт“ (PEES) – програмата съществува от 2000 г., а през 2011 г. изцяло се реструктурира. Нейната цел е поддържането на всеки млад човек чрез физическото възпитание и училищния спорт. Организиран се междуучилищни, извънучилищни и обществени дейности за всички младежи, учейки ги на умения, самочувствие и ентусиазъм за спорт през целия живот.</p>
<p>Великобритания (Шотландия)</p>	<p>Широкомащабна инициатива</p>	<p>Програма „Активни училища“ през периода 2005-2015 година - целта на програмата е да разшири физкултурата в училище, като засили</p>

		<p>участието в извънучебна дейност. Увеличават се и възможностите за децата да участват във физкултурни и спортни занимания, както и да се заздравят връзките между училищата, спортните клубове и местните обществени структури.</p>
Германия	Широкомащабни инициативи	<p>„Младежта тренира за Олимпиадата“ от 1979 година – с участието на 800 хил. деца и младежи Националното училищно състезание се смята за най-голямото училищно спортно състезание в света. Провежда се под патронажа на президента на Германия.</p> <p>Младежките тренировки в момента са по 17 олимпийски дисциплини. Те се основават върху разнообразни упражнения, различни периоди на подготовка, дългосрочна мотивираност и удовлетвореност от спортните постижения, както и популяризирането на доброволческия труд.</p> <p>От 1969 г. досега в събитието взимат участие над 25 млн. деца и младежи и допълнително 2,3 млн. учители и наставници. Участието е възможно още от първата година на началното училище до завършването на средно образование;</p> <p>“Младежта тренира за Параолимпиадата” от 2010 година - инициативата започва като пилотен проект през 2010 и 2011 г. и оттогава се провежда всяка година. През 2012 г. 300 души взимат участие в националните финали. Предвижда се в бъдеще националните финали на Младежка параолимпийска подготвителна програма и Младежка олимпийска подготвителна програма да се проведат в рамките на три национални събития в следните 6 категории: футбол, лека атлетика, плуване, баскетбол със специален стол, тенис на маса и ски;</p> <p>Федерални младежки игри от 1979 година - дължителни годишни игри за всички деца от 1.-10. клас, които имат за цел да ги запознаят с основните спортове като лека атлетика, гимнастика и плуване. Състезанието допълнително насърчава мотивацията на децата, които имат затруднения с тези спортове.</p>
Гърция	Широкомащабни инициативи	<p>Образователна и спортна програма на стадион Панатинайкос и Древна Олимпия;</p> <p>„Децата атлети“ (ISCED 1) - включва образователна обиколка до стадион “Панатинайкос”, къде-</p>

<p>Дания</p>	<p>Национална стратегия</p>	<p>то деца от началното училище могат да участват в различни спортни дейности. Осигуряват се и образователни материали за Олимпийските игри;</p> <p>Образователна и спортна програма на Олимпийския комплекс в Атина „Спирос Луис” - включва образователна обиколка и спортни занимания за деца от основното и средното училище. Главната цел е представяне на информация за атлетиката и културните събития в атлетическия комплекс през изминалите 30 години. Децата сами се включват в различни спортни дейности;</p> <p>Образователна и спортна програма за Паралимпиадата и Специалните Олимпийски игри – има за цел да насърчава разнообразието, да подобрява разбирането за практическото включване на физическото възпитание и спорта и да променя социалните представи на обществото за хората със специални потребности. Включва активното участие на ученици със специални потребности в организирани спортни занимания, помагайки им да изживеят усещането и пълнотата, които предлага играта. Програмата също има и допълнителна цел да предложи еднакви възможности и да предотврати стереотипната представа за хората с умствени различия, така че да помогне на тези ученици да подобрят своето самочувствие и да станат част от училищната общност.</p> <p>В процес на разработване, очаква се да се внедри през 2013-2014 г.</p>
<p>Естония</p>	<p>Широкомащабни инициативи</p>	<p>Национални дни на здравето през месеците февруари, април и септември</p> <p>Месец септември - ден на здравето “Енергично към училище” - насочена е към всички ученици от 1.-12. клас и техните родители. Програмата включва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • спортни дни и дейности (атлетика, велосипедни обиколки, скейтборд и др.) на открито; • пешеходен туризъм с цел да се разбере повече за природата около училище и как да се оцелява на открито, разговори за домашната обстановка и устойчивото развитие. <p>Месец февруари - ден на здравето “Зимна магия” - предвиден е за всички деца от 1.-12. клас,</p>

		<p>с цел да се популяризират зимните спортове (ски, скейт, шейна, туризъм и др.) и да се дадат нови идеи за развиване на дейност през зимата;</p> <p>Месец април - ден на здравето "Приключения в природата" - за всички деца от 1.-12. клас с цел да се популяризират спортовете на открито (туризъм, ходене, тичане, каране на велосипед, ролери и др.).</p>
Ирландия	Широкомащабна инициатива	<p>Несъстезателна инициатива „Училищен флаг в движение“ от 2009 година – има за цел да признае училищата, които се стремят да постигнат физически активна и физически образована общност. Проектът има за цел и да окуражи партньорски подход и да позволи на училищата да бъдат проактивни към заинтересованите от физическото възпитание лица.</p>
Исландия	Национална стратегия	<p>Политика на Министерството на образованието, науката и културната политика за спортни дейности от 2011 година - стратегията има за цел да предотврати заседналият начин на живот чрез насърчаване на физкултурната дейност на децата по време на тяхното образование. Предвиждат се да се засилят дейностите, които са свързани със здравето и спорта в основното и средното образование. Училищните сгради да се проектират с подчертано внимание към физическа активност и всички училища да насърчават физическата дейност. Взаимодействието между училищата и спортните клубове трябва да се увеличи, за да се поддържа връзката между времето в училище и извън него. Подчертават се ползите от здравословния начин на живот.</p>
	Широкомащабна инициатива	<p>Училища за насърчаване на здравето - учащите училища имат ясна политика за критериите, отнасящите се до укрепване на здравето.</p>
Испания	Национални стратегии	<p>Интегрален план за физическа активност и спорт през периода 2010-2020 година - планът има за цел да насърчава универсалния достъп до качествен спорт за всички. Испанското правителство се задължава да разпространи информация за физическата активност, здравето, спорта и развлечението. Стратегията има четири основни направления, като едно от тях е</p>

		<p>повишаването на спортната активност в училищна възраст. Популяризира се физическото възпитание в учебните часове и в образователната система като цяло. Също така се увеличава въвеждането на програмата в образователните проекти на училищата в сътрудничество със заинтересованите лица;</p> <p>Интегрален план за физическа активност и спорт за деца в училищна възраст, 2010-2020 година - стратегията произхожда от общия интегрален план. Има за цел да популяризира качествените спортни занимания и физическата активност сред децата в училищна възраст (3-18 години) и включва осигуряване на съоръжения в училищата, спортните клубове и други ангажирани структури и организации. Съдържа общи цели, основни стратегически действия, списък със специални проекти, действия и бъдещи инициативи според приоритета им, както и индикатори за тяхното оценяване.</p>
	<p>Широкомащабни инициативи</p>	<p>Национална програма за насърчаване и подпомагане на спорта в училище - инициира се чрез училищни проекти и програми. Насочена е към подпомагане на усилията на автономните общности, както и към действията на различните спортни федерации за насърчаване на практикуването на физическата дейност в училищата. Състои се от две части - "Игра в училище" и Национална програма за подпомагане на училищни атлети;</p> <p>Испански шампионат за деца и младежи в училищна възраст през периода 2010-2020 година – шампионатите се организират ежегодно от регионалните отбори. Висшият спортен съвет публикува официалните обявления, общите и техническите правила, датите и обособените места на състезанията. Той осигурява средства за разходите, поддържа и организира шампионата в различните автономни общности;</p> <p>Училища, насърчаващи физическата дейност и спорта от 2011 година - инициативата има за цел да създаде спортни центрове, които насърчават физическото възпитание и спорта. Допълнително се разработва и наръчник, който да помогне на училищата в съставянето на собствен спортен план и поддържането на съществуващите мерки за подпомагане на физическо-</p>

		то възпитание.
Италия	Широкомащабни инициативи	<p>Проект за двигателна грамотност през периода 2009-2010 до 2012-2013 учебна година - целта е подобрене на здравето, моторните и когнитивните умения на децата преди пубертета. Учителите се подпомагат с назначаването на асистенти, които имат нужната квалификация и провеждат 30 учебни часа физическо възпитание в началното училище. Уебсайтът на проекта съдържа информационни и учебни материали. Част от платформата е заета със събиране на данни за бъдещи статистически проучвания. От учебната 2009-2011 година се насърчават национални и регионални информационни семинари за учители;</p> <p>Ученически спортни игри от 2010-2011 година – насочени са към учениците в държавните и официално признати основни и средни училища, подпомагайки работата на учителите по физическо възпитание. Подходът към извънучебни спортни занимания подобрява изграждането на личностните качества на учениците. Спортните федерации подкрепят игрите финансово и организационно;</p> <p>Национален фонд за спортни проекти (ISCED нива 2 и 3) от 2006 година – предназначен е за учителите по физическо възпитание в средните училища, които ръководят спортни проекти чрез изплащането на допълнително възнаграждение за извършен труд до шест часа седмично над редовните учебни часове от 18 часа. Позволява на учителите да тренират учениците за национални и международни турнири и да подпомогнат училищата, които започват различни спортни проекти, често съвместно с партньори.</p>
Кипър	Широкомащабни инициативи	<p>Олимпийска образователна програма от 2006 година - провежда се под патронажа на Министерството на образованието и културата и Кипърския олимпийски комитет. Предвидена е за деца от 6-18-годишна възраст. Целта ѝ е насърчаването на олимпийските ценности и идеали;</p> <p>Държавна схема „Национален знак за училищен спорт“ през периода септември 2010 - май 2013 година - програмата има две награди:</p> <p>1) ученическа спортна значка - условия за успех са приключването на 15-минутен тест по аеро-</p>

		<p>бика и участието в минимум 20 часа физическа активност месечно;</p> <p>2) училищна спортна значка - печелившо е училището, в което 45% от учениците получават ученическата спортна значка. Училището има право да носи наградата за срок от три години. Основните цели на инициативата са подобряване на здравословната физическа активност, повишаване на броя на учениците и времето, прекарано от тях в спортни занимания в училище и на открито. Схемата е създадена за ниво ISCED 2.</p>
Латвия	Национални стратегии	<p>Спортни правилници за 2004-2012 година и Национална програма за развитие на спорта от 2006 до 2012 година - петте основни цели са: 1) деца и младежи; 2) елитни спортове; 3) спорт за всички; 4) спорт за хора със специални потребности; 5) спортни съоръжения. Политиката за деца и младежи цели да предостави възможности на всеки млад човек да участва в спортни занимания. Други цели са установяването на отговорността на държавата към задължителното обучение по физическо възпитание и подобряването на възможностите на младите и талантливи атлети. Стратегията осигурява планирането и усвояването на всички видове ресурси в детските и младежки спортове.</p>
	Широкомащабни инициативи	<p>Младежки олимпийски игри от 1992 година – организират се веднъж на всеки две години със съдействието на Министерството на образованието и органите на местното управление на града домакин. Игрите включват над 30 дисциплини. През 2011 г. са включени три нови дисциплини: голф, тъч ръгби и конни спортове. Младежките зимни игри се организират ежегодно от 1994 г. и бележат постоянен ръст на участие от ученици. Игрите включват шест спорта: хокей на лед, биатлон, ски на разстояние, планинско ски, сноубоург и шейна;</p> <p>Конкурс „Спортен учител на годината“ от 2004 година - всяко училище има възможност да участва със свой представител за номинация за най-добър спортен учител. Национално жури наблюдава и оценява урок по физическо възпитание на шестте финалисти. Като част от годишните спортни награди този конкурс привлича голямо обществено внимание с излъчване-</p>

		то по телевизията на церемонията по награждаването.
Литва	Национална стратегия	Стратегия за развитие на спорта, 2011-2020 година – основните задачи са свързани с увеличаване на броя на седмичните уроци по физическо възпитание и чрез неформално обучение и насърчаване на използването на спортни съоръжения на територията на учебните институции.
	Широкомащабни инициативи	Олимпийски фестивал за децата от Литва от 2005 година - ежегодно 40% от учениците участват в около 23 различни фестивални събития, свързани със спорта и изкуството. Всяко дете може да участва в някакво спортно състезание, да рисува, фотографира или да напише стихотворение за спорта. Инициативата продължава през цялата учебна година, започваща от октомври и завършваща едновременно с Международния ден на олимпиадата; Програма „Плуване за деца в училище“ през периода 2008-2015 година – има за цел да обучи максимален брой деца да плуват и да се забавляват безопасно във водата.
Лихтенщайн	Национална стратегия	Национална спортна концепция от 2005 година - подчертава важното място на физическата активност в обществото, ролята на държавата, асоциациите и другите заинтересовани лица, както и техните действия и спортна политика. Концепцията набляга върху насърчаването и подобряването на възможностите за избираеми и доброволчески спортни занимания, както и на участието на училищата в международни състезания.
	Широкомащабна инициатива	Училищни спортове и инициативи от 1982 година за ниво ISCED 2 и от 2006 година за ниво ISCED 1 - основната цел е да предлага допълнителни дейности в ежедневието на училищния живот и достъп до извънучебни занимания. Съвместно с учителите по физическо възпитание спортните клубове в Лихтенщайн организират годишни училищни спортни състезания.
Малта	Национална стратегия	Програма „Преобразяване на спорта – към личностно развитие, здраве и успех“ от 2007 година – има за цел насърчаването на инициативи

		за децата и техните родители, за да се постигне по-високо ниво на спортна отгледаност и грамотност. Друга цел е развиването на здравословен начин на живот на децата.
	Широкомащабни инициативи	<p>Програма „Момичета в движение“ от 2009 година – има за цел увеличаване на възможностите на момичетата за взимане на участие в спортни и други занимания в безопасна и поддържаща среда. Инициативата има амбицията да увеличи броя на момичетата, които участват в някои видове спорт;</p> <p>Програма за спортуване на открито от 2008 година - алтернативна спортна програма, която предлага на гимназистите приключенски спортове и справяне с трудни ситуации. Целта на инициативата е подпомагане на младежите да развият качества за лидерство, работа в екип, както и да се повишава тяхното самочувствие. Създава се също и любов към природата. Практикуват се и други полезни умения на открито.</p>
Полша	Национална стратегия	Стратегия за развитие на спорта в Полша, 2007-2015 година - цели да направи обществото по-активно и включва раздел за физическата активност при децата и младежите. Постигането на спортни умения се извършва чрез задължително обучение по физическо възпитание и извънучебни спортни дейности.
	Широкомащабна инициатива	Програма „Моята спортна площадка - Орле 2012“ – предназначена е за създаване на спортни игрища за децата и младежите, които да са свободно достъпни и многофункционални. Насочена е към местните органи на властта като част от създаването на местна спортна инфраструктура. Съпровождащият проект „Аниматор – Моята спортна площадка - Орле 2012“ е за наемането на персонал, който да организира и проведе спортните обучения в новопостроените съоръжения.
Португалия	Национална стратегия	Стратегия „Училищни спортове“, 2009-2013 година – представлява пакет от мерки за насърчаване на здравето, спорта и физическата активност, както и социалната интеграция и превенцията на неуспех в училище. Стратегическите цели са насочени към редица възможности

		ти за практикуване на качествени и гостъпни физически дейности в училище.
	Широкомащабни инициативи	<p>Инициатива „Допълнителни дейности в началните училища“ от 2008 година - цели да разшири образователния опит в няколко сфери, включително и в спорта. Подпомага също и обществената подкрепа към нуждите на семействата. Усилва взаимодействието между училището, обществото и семейството;</p> <p>Програма „Песоа“ от 2007-2008 година - целите на инициативата са насърчаване на здравословното хранене и повишаване на физическата дейност в борба срещу затлъстяването чрез специална методология.</p>
Румъния	Национална стратегия	<p>Протокол между Министерството на образованието, Олимпийския комитет и Агенцията за младежта и спорта през 2008-2012 година - основната цел е подобряване на здравословното състояние на нацията чрез включване на децата и учениците в спортни занимания. Препоръчва се минимум 3 часа седмично физическо възпитание и спорт в училищата. Протоколът цели и увеличаване на броя на спортните състезания. Стратегията трябва да създаде Национален регистър с биометрично изследване на учащите и персонала в училище, което да разкрие тенденции в различните поколения.</p>
	Широкомащабни инициативи	<p>„Млади надежди в бадминтон“ за учебната 2011-2012 година - целевата група са децата в началното училище (ниво ISCED 1). Целта на проекта е популяризиране на бадминтона в училище, увеличаване на възможностите за игра на този спорт и трениране на представителите на страната в международните турнири;</p> <p>Кампания „Преоткриване на ойна – част от нашата румънска идентичност“ през учебната 2011-2012 година - основната цел на инициативата е да се популяризира спортът ойна във всички образователни институции и да се увеличи популярността му сред децата и младежите, както и идеалите, които носи. Програмата цели да се създадат състезания по ойна в училищата.</p>

<p>Словакия</p>	<p>Национална стратегия</p>	<p>Концепция за насърчаване на физическа активност сред децата и младежите от 2011 година - целта на стратегията е развиването на положително отношение към практикуването на спорт през целия живот сред децата и младежите. Предлагат се и подобрения в учебните програми за физическо възпитание. Целевата група включва всички ученици на възраст от 6 до 18 години.</p>
<p>Словения</p>	<p>Национална стратегия</p>	<p>Национална стратегия за укрепваща здравето физическа активност, 2007-2012 година - има за цел да насърчи всички форми на правилни движения и физически упражнения за здравословен начин на живот. Друга цел е подкрепата на здравните инициативи, свързани с децата със специални потребности. Стратегията мотивира децата и позрастващите да си взаимодействат в учебните часове и да участват в спортна активност в извънучебно време. Предвижда се физическата активност на децата да е поне един час дневно. Стратегията има за цел да насърчава здравословния начин на живот в основното и средното образование и систематично да въвежда програмите, които са свързани със здравословното и физическото възпитание.</p>
	<p>Широкомащабни инициативи</p>	<p>„Златно слънце“ от 1997 година и „Кран“ от 1999 година - “Златно слънце” е инициатива за децата на възраст от 5 до 8 години, а “Кран” за децата на възраст 9-11 години. И двете програми имат за цел да обогатят развлеченията на децата със спортна активност през цялата година. Организирано се от училищата до обяд, а следобед от частни и неправителствени институции. Инициативите са несъстезателни, целта е децата да играят и развиват двигателните си умения;</p> <p>„Здравословен начин на живот“, 2010-2013 година - проектът създава и развива основните двигателни умения и насърчава здравословния начин на живот. Предназначен е за децата от 1.-9. клас (нива ISCED 1 и 2). Участващите ученици получават 5 урока по физическо възпитание седмично. Включвайки се в проекта, те преживяват спорта като увлекателен, интересен и благоприятен начин за прекарване на свободното време. Едновременно с това учениците научават по-</p>

		<p>вече за здравословното хранене и важноста да се спортува редовно;</p> <p>„Да се научим да плуваме”, 1994 година - основната цел на програмата е повишаване на броя на плуващите и подобряване на уменията по плуване на децата и младежите, предлагайки обучение и тестове по плуване. Данните, получени от тази програма, се използват годишно за анализ на знанията по плуване.</p>
Финландия	Широкомащабна инициатива	<p>Проект „Финландски училища в движение” през периода 2010-2015 година - координира съществуващите и новите инициативи, които имат за цел да направят деня в училище по-активен от гледна точка на спорта. Целите на проекта са увеличаване на физическата активност през деня, без значение дали се касае за учебното време, почивките, или за включването на физическа активност в учебните занимания.</p>
Хърватия	Национална стратегия	<p>Стратегия за развитие на училищните спортове в Хърватия през 2009-2014 година - има за цел да създаде оптимални условия за систематично развитие на училищните спортове в Хърватия и решава редица проблеми като например инфраструктурните изисквания за такъв вид развитие. Стратегията подпомага също и обучението на професионални треньори и организацията на всички училищни състезания - в самото училище, на местно, регионално и национално ниво. Инициативата също обсъжда и моделите на организиране и финансиране. Последващи цели са състезателните спортни дейности в училищата, подпомагането на социалното единство, включването на деца със специални нужди и повдигането на тяхното самочувствие чрез спорта.</p>
Чехия	Национална стратегия	<p>Концепция за държавно подпомагане на спорта в Чешката Република от 2011 година - част от концепцията е насочена към физическото възпитание в училище. Другите раздели включват спорт за всички възрастови групи, спорт за талантиливи ученици, обучение и изследване, финансиране на спорта и поддръжка на спортни съоръжения.</p>

Източник:

Physical Education and Sport at School in Europe

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/150EN.pdf

М. Белмоъ